

Cumhuriyet İlahiyat Dergisi - Cumhuriyet Theology Journal

ISSN: 2528-9861 e-ISSN: 2528-987X

Haziran / June 2019, 23 (1): 497-519

**Arşiv Belgeleri Işığında Mehmed Vusûlî Efendi ve Kurucusu Olduğu
Molla Çelebi Tekkesi**

*Mehmed Vusuli Efendi in the Light of Archives and the Mullah Çelebi Dervish
Lodge He Founded*

Nuran Çetin

Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üni., İlahiyat Fakültesi, Tasavvuf Anabilim Dalı.
*Assistant Professor, Zonguldak Bülent Ecevit University, Faculty of Theology,
Department of Sufism
Zonguldak, Turkey
nuran.cetin@beun.edu.tr
orcid.org/0000-0001-5763-9815*

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 16 Mart / March 2019

Kabul Tarihi / Accepted: 30 Mayıs / May 2019

Cilt / Volume: 23 **Sayı / Issue:** 1 **Sayfa / Pages:** 497-519

Atıf / Cite as: Kandemir, Fatih. "Arşiv Belgeleri Işığında Mehmed Vusûlî Efendi ve Kurucusu Olduğu Molla Çelebi Tekkesi [*Mehmed Vusuli Efendi in the Light of Archives and the Mullah Çelebi Dervish Lodge He Founded*]". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi-Cumhuriyet Theology Journal* 23/1 (June 2019): 497-519. <https://doi.org/10.18505/cuid.540934>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Theology, Sivas, 58140 Turkey. All rights reserved.
<https://dergipark.org.tr/cuid>

**498 | Nuran Çetin. Arşiv Belgeleri Işığında Mehmed Vusûlî Efendi ve Kurucusu Olduğu Molla...
Mehmed Vusuli Efendi in the Light of Archives and the Mullah Çelebi Dervish Lodge
He Founded**

Abstract: Dervish lodges and cults were among the important elements of the Ottoman social life and in those times, they had spread to nearly all city centers, towns and villages. Dervish lodges served as non-formal educational institutions for people from all ages and all segments of the society. In addition to education, these structures also played important roles in political, economic, social and military life of the Ottoman Empire. In general, wise people and scholars contributed to the development and dissemination of Islamic sciences in general, and specifically, mystic thought. As a matter of fact, it was determined that there were a great number of Dervish lodges that were founded or supported by *shaykh al-Islam* (the chief justice), *kādî* (judge), scholars and *mudarrisîn* (teachers) in the history of sufism. One of them was Mullah Çelebi Dervish Lodge, which was founded in the 16th Century by Mehmed Vusuli Efendi, who belonged to the *Ilmiya* class (d. 998/1590). Until today no detailed studies have been conducted on lodges, which continued their existence until 1925. For this reason, this article will be the first study that deals with the dervish lodges in the light of archive sources. In this article, which was written to shed light on the course of our sufi cultural history, the prominent names, shaykhs and physical status of the Dervish lodges, especially Mehmed Vusuli Efendi, who was the founder of these lodges, will be dealt with.

Summary: Our country, which hosts scientific moral centers like dervish lodges, school, madrasa and masjids, has a rich historical cultural treasure. As it is already known, the above-mentioned institutions had an important place in the life of Ottoman social life. Dervish lodges and madrasahs were considered as science and wisdom centers because there is no distinction between *zâhir* (exterior) and *bâtin* (interior) in our tradition. Under then-present conditions, the institutions that were needed most were supported. In this sense, the sultans and scholars cared about the dervish lodges, which were the places where sciences were studied contributing to the construction of these structures. One of these was Mullah Çelebi Dervish Lodge, which was founded in the center of Eyupsultan by the Ottoman man of letter, poet and scholar, Mehmed Vusuli Efendi (d. 998/1590).

Mullah Çelebi Dervish Lodge is located in the Debbaghane/Tabakhane (Tannery) district in the center of Eyupsultan. As Suleyman Çelebi stated, "the valiant ones worked in the Tannery". For this reason, it is possible to say that there were tanners among the disciples and followers of Mullah Çelebi Dervish Lodge.

Mullah Çelebi Dervish Lodge was built by Mehmed Vusuli Efendi, who belonged to the scholar class in the Ottoman Empire. Mehmed Vusuli Efendi, who served as a professor in various madrasahs, served as a *kādî* in cities like Konya, Kutahya and Istanbul. Mehmed Vusuli Efendi was called "Mullah" because of his madrasah origin and "Çelebi" because of being a member of the scholar class. For this reason, dervish lodge in question was known as Mullah Çelebi Dervish Lodge in his honor. Sources mention the religious, knowledgeable and modest personality of Mehmed Vusuli Efendi. In this sense, the establishment of a dervish lodge by someone from the scholar class is important in terms of being a sign of the togetherness of dervish lodges and madrasahs in the Ottoman Empire. In addition to his scientific personality, Mehmed Vusuli Efendi was also an important figure who wrote works both as prose and as poetry, and made some translations into Turkish. In addition to the Dervish Lodges mentioned here, Mehmed Vusuli Efendi also established mosques and public baths in various places in Istanbul and was interested in charity works. Cemaledin Server Revnakoglu stated that he was given the nickname "FındıklıÇelebi" because he had established a mosque in Fındıklı District.

Mehmed Vusuli Efendi was the son-in-law of Aise Hubbi Hatun (d. 997/1589), who was one of the lady poets of the 16th century divan literature. Aise Hubbi Hatun was the granddaughter of Kanuni Sultan Suleyman's foster brother Yahya Efendi from Beşiktaş. Aise Hubbi Hatun was also the wife of Semsî Çelebi, who was one of the grandchildren of Aksemseddin. In this sense, Aise Hubbi Hatun was a person who served in the palace during the reign of Selim II. According to the sources, Mullah Çelebi was appointed to a post that was as high as being the

kādî of Istanbul with the help of Aise Hubbi Hatun, who was one of the prominent figures of the palace. For this reason, Mehmed Vusuli Efendi was also known as “Hubba/Hubbi Mullah”.

In the present study of ours on Mullah Çelebi Dervish Lodge, one of the most prominent lady poets was Serife Zubeyde Fitnat Hanım (d. 1194/1780). In the sources, some authors discussed whether Fitnat Hanım’s tomb was in Mullah Çelebi Dervish Lodge. Since there is no inscription on it, the tomb of Mehmed Vusuli Efendi was assumed to belong to Fitnat Hanım. Actually, in the past, Istanbul Tombs and Museums Directorate hung a plate saying that the tomb in question belonged to Fitnat Hanım. However, Bilgin Turnalı revealed that the tomb of Fitnat Hanım was not in the Mullah Çelebi Dervish Lodge in his article with the title “The Tomb of the Poet Fitnat Hanım”.

The archive sources, which we can examine on Mullah Çelebi Dervish Lodge, generally belong to the 18th century and onwards. For this reason, the information on the establishment years of the Dervish Lodge was not determined fully. However, some of the archive sources reported some revenues of Mullah Çelebi Dervish Lodge. For example, it was recorded in the archives that payments were made to this Dervish Lodge in Muharramiya activities. As it is known, ceremonies were held in the Ottoman Palace in the month of Muharram, which was the initial month of the Hijri calendar, and a number of people and institutions in Istanbul and its surroundings were paid by the Sultan under the name of “Muharramiyya”.

In Mullah Çelebi Dervish Lodge, there were some prominent shaykhs like Mahmud Efendi and Nureddin Efendi. For example, since Mahmud Efendi had a lot of influence on the lodge, it was named after him for a period of time. Another prominent shaykh in the above-mentioned dervish lodge was Nureddin Efendi. As a matter of fact, he was closely interested in the maintenance and repair works of the dervish lodge and the activities related to the cults, and applied to Evkâf-i Humâyûn many times for repair works. Mehmed Esref Sabri Efendi, who was the shaykh before the last one in this dervish lodge, contributed to the training of many people of cult, especially Saadeddin Ceylan, who was the shaykh of Haki Baba Lodge. The last shaykh of Mullah Çelebi Dervish Lodge was Hafız Hussein Kamil Efendi, who was the son-in-law of Mehmed Esref Sabri Efendi.

When the physical condition of Mullah Çelebi Dervish Lodge is examined, it is understood that it was ruined in some periods in the history due to erosion; and for this reason, it had renovations. It was determined that Mullah Çelebi Dervish Lodge, which belonged to the Kadiriyye cult, remained until the last period of the Ottoman Empire; however, after the closure of the dervish lodges in 1925, it disappeared rapidly. In our present day, two tombs that belong to Mehmed Vusuli Efendi and Aise Hubbi Hatun and a graveyard where the members of the lodge were buried are left behind from this Dervish Lodge.

As it is known, Dervish Lodges had an important place in the religious, scientific, political and economic life of the Ottoman society. In this article, which was planned to examine the Ottoman sufi culture, the historical course of Mullah Çelebi Dervish Lodge, its founder, shaykhs, physical location, etc. were discussed in the light of the archive sources.

Keywords: Sufism, History of Sufism, Mullah Çelebi Dervish Lodge, Mehmed Vusuli Efendi, Kadiri Cult, Eyupsultan.

Arşiv Belgeleri Işığında Mehmed Vusûlî Efendi ve Kurucusu Olduğu Molla Çelebi Tekkesi

Öz: Tekke ve tarikatlar, Osmanlı toplum hayatının önemli unsurları arasında olup, şehir merkezlerinden kasaba, köylere kadar hemen her tarafa yayılmıştır. Her yaştan, her kesimden insana hitap etmesiyle tekkeler, dönemin yaygın eğitim kurumları olarak hizmet vermiştir. Eğitimin yanı sıra bu yapılar, Osmanlı Devleti’nin siyâsî, iktisâdî, ictimâî, askerî hayatında önemli rolü olmuştur. Genelde İslâmî ilmin, özelde tasavvufî düşüncenin gelişmesi ve yayılmasında ârifler kadar âlimler de katkıda bulunmuştur. Nitekim tasavvuf tarihinde şeyhülislâm, kadî, âlim ve müderrisler tarafından kurulan ya da desteklenen çok sayıda tekkenin olduğu görülmektedir. Bunlardan biri de ilmiye sınıfına mensup Mehmed Vusûlî Efendi (ö.

500 | Nuran Çetin. Arşiv Belgeleri Işığında Mehmed Vusûlî Efendi ve Kurucusu Olduğu Molla...

998/1590) tarafından 16. asırda kurulan Molla Çelebi Tekkesi'dir. 1925 yılına kadar varlığını sürdüren tekke hakkında, bugüne kadar detaylı bir araştırma yapılmamıştır. Dolayısıyla bu makale, söz konusu dergâhı arşiv kaynakları ışığında ele alan ilk çalışma olacaktır. Tasavvuf kültür tarihimizin seyrine ışık tutabilmek amacıyla kaleme alınan bu makalede, tekkenin bânisi Mehmed Vusûlî Efendi başta olmak üzere öne çıkan isimleri, şeyhleri ve fizikî durumuna yer verilecektir.

Özet: Tekke, mektep, medrese ve mescid gibi ilim ahlâk mâneviyât merkezlerine sahip ülkemiz, zengin tarihi kültürel hazineyi içinde barındırmaktadır. Bilindiği üzere bahsedilen kurumların Osmanlı toplum hayatında önemli yeri olmuştur. Geleneğimizde zâhîr bâtın ayrımı olmadığı için tekke ve medreselere ilim irfan yuvaları olarak bakılmış, o günün koşullarında ihtiyaç neyi gerektiriyorsa o kurum desteklenmiştir. Bu anlamda padişahlar, âlimler, kadılar mânâ ilimlerinin tahsil edildiği mekânlar olan tekkelere önem vermişler, bu yapıların inşasında katkıda bulunmuşlardır. Bunlardan biri de Osmanlı edib, şâir ve âlimi Mehmed Vusûlî Efendi (ö. 998/1590) tarafından Eyüpsultan'ın merkezinde kurulan 1925 yılına kadar varlığını sürdüren Molla Çelebi Tekkesi'dir.

Molla Çelebi Tekkesi, konum itibarıyla Eyüpsultan'ın merkezinde Debbâğhane/ Tabakhane mevkiinde yer almaktadır. Süleyman Çelebi'nin ifadesiyle debbâğhanelerde âhiler gibi yiğit kimseler çalışmaktadır. Dolayısıyla Molla Çelebi Tekkesi'nin mürid ve muhibleri arasında debbâğların yer aldığını söylemek mümkündür.

Molla Çelebi Tekkesi, Osmanlı'da ilmiye sınıfına mensup Mehmed Vusûlî Efendi tarafından inşa edilmiştir. Muhtelif medreselerde müderris olarak görev yapan Mehmed Vusûlî Efendi bir süre sonra Konya, Kütahya ve İstanbul gibi illerde kadılık vazifesini icrâ etmiştir. Mehmed Vusûlî Efendi, medrese kökenli olması hasebiyle "Molla", ilmiye sınıfından olması hasebiyle de "Çelebi" unvanı ile anılmıştır. Dolayısıyla bahse konu olan tekke, onun adına izafeten Molla Çelebi Tekkesi adıyla tanınmıştır. Kaynaklarda Mehmed Vusûlî Efendi'nin dindar, bilgili ve mütevazı kişiliğinden bahsedilmektedir. Bu anlamda ulemâdan bir zâtın tekke inşa ettirmesi, Osmanlı'da tekke medrese birlikteliğinin göstergesi olması açısından önemlidir. Mehmed Vusûlî Efendi, ilmi kişiliğinin yanı sıra hem nazım hem de nesir türünde eserler kaleme alan, yaptığı çevirilerle bazı telifleri Türkçeye kazandıran önemli bir şahsiyettir. Mehmed Vusûlî Efendi ayrıca bahse konu olan tekke dışında İstanbul'da muhtelif yerlerde cami, hamam gibi yapılar tesis etmiş ve hayır işleriyle de ilgilenmiş bir kişidir. Cemaleddin Server Revnakoğlu, onun Fındıklı'da câmi inşa etmesi hasebiyle kendisine "Fındıklı Çelebi" lakabı verildiğini ifade eder.

Mehmed Vusûlî Efendi, 16. yüzyıl divân edebiyatının hanım şairlerinden Âişe Hubbî Hâtûn'un (ö. 997/1589) damadıdır. Âişe Hubbî Hâtûn ise Kânûnî Sultan Süleyman'ın sütkardeşi Beşiktaşlı Yahyâ Efendi'nin torunudur. Âişe Hubbî Hâtûn aynı zamanda Akşemseddin'in torunlarından Şemsî Çelebi'nin hanımıdır. Bu anlamda Âişe Hubbî Hâtûn, II. Selim döneminde sarayda hizmeti olan bir kişidir. Kaynakların verdiği bilgiye göre saray eşrafından olan Âişe Hubbî Hâtûn'un vesilesiyle, Molla Çelebi, İstanbul kadılığına kadar yükselmiştir. Bu sebeple Mehmed Vusûlî Efendi "Hubbâ/Hubbî Mollası" adıyla tanınmıştır.

Molla Çelebi Tekkesi ile ilgili araştırmamızda öne çıkan hanım şairlerimizden bir diğeri de Şerife Zübeyde Fitnat Hanım (ö. 1194/1780)'dir. Kaynaklarda Fitnat Hanım'ın kabrinin Molla Çelebi Tekkesi'nde olup olmadığı konusu bazı yazarlar tarafından tartışılmıştır. Herhangi bir kitabe bulunmadığı için Mehmed Vusûlî Efendi'nin türbesi, Fitnat Hanım'a ait zannedilmiştir. Hatta bir dönem İstanbul Türbeler ve Müzeler Müdürlüğü tarafından söz konusu yapının Fitnat Hanım'a ait olduğu yönünde kapıya levha asılmıştır. Fakat Fitnat Hanım'ın kabrinin, Molla Çelebi Tekkesi haziresinde olmadığı Bilgin Turnalı tarafından "Şâir Fitnat Hanım'ın Mezarı" adlı makalesiyle ortaya konulmuştur.

Molla Çelebi Tekkesi'ne dair ulaşabildiğimiz arşiv kaynakları genelde 18. yüzyıl ve sonrasına aittir. Dolayısıyla söz konusu tekkenin kuruluş yıllarına dair malumat tam olarak tespit edilememiştir. Bununla birlikte bazı arşiv kaynaklarında Molla Çelebi Tekkesi'nin birtakım gelirlerinden bahsedilmiştir. Meselâ ilgili tekkeye, Muharremiye etkinlikleri çerçevesinde ödeme

yapıldığı bilgisi arşiv kaynaklarında yer almaktadır. Bilindiği üzere Hicri takvimin başı olan Muharrem ayında Osmanlı sarayında törenler yapılmış, Sultan tarafından yeni yıl münasebetiyle İstanbul ve çevresinde bulunan birtakım kişi ve kurumlara “Muharremiyye” adıyla para dağıtılmıştır.

Molla Çelebi Tekkesi’nde Mahmud Efendi ve Nureddin Efendi gibi bazı öne çıkan şeyhler olmuştur. Mesela, Mahmud Efendi’nin çok fazla etkisi olduğu için söz konusu tekke, bir dönem onun adıyla anılmıştır. Mezkûr tekkede öne çıkan şeyhlerden biri de Nureddin Efendi’dir. Nitekim adı geçen şahıs, tarikat faaliyetlerinin yanı sıra dergâhın bakım ve onarım işleriyle yakından ilgilenmiş bu konuda Evkâf-ı Hümayûn’a pek çok defa başvuruda bulunmuştur. Tekkenin sondan bir önceki şeyhi Mehmed Eşref Sabrî Efendi’nin ise Hâkî Baba Dergâhı şeyhi Saadeddin Ceylân başta olmak üzere pek çok tarikat ehli şahsiyetin yetişmesinde katkısı olmuştur. Molla Çelebi Tekkesi’nin son şeyhi ise Mehmed Eşref Sabrî Efendi’nin damadı olan Hafız Hüseyin Kâmil Efendi’dir.

Molla Çelebi Tekkesi’nin fizikî durumuna bakıldığında, söz konusu yapının bazı dönemlerde zamanla aşındığı için harap olduğu, bundan dolayı onarım geçirdiği anlaşılmaktadır. Kâdiriyye tarikatına mensup olan Molla Çelebi Tekkesi’nin, son döneme kadar varlığını koruduğu; fakat 1925 yılında tekkelerin kapatılmasının ardından hızla yok olduğu görülmektedir. Bugün tekkeden geriye, dergâhın mensuplarının gömülü olduğu hazire ile Mehmed Vusûlî Efendi ve Âişe Hubbî Hâtûn’a ait iki türbe kalmıştır.

Bilindiği üzere Osmanlı toplumunun dîni, ilmî, ictimâî ve iktisâdî hayatında dergâhların önemli bir yeri bulunmaktadır. Osmanlı tasavvuf kültürünü incelemek amacıyla ele alınan bu makalede, Molla Çelebi Tekkesi’nin tarihi seyri, bânisi, şeyhleri, fizikî konumu gibi hususlara ulaşılabilen arşiv kaynakları doğrultusunda yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Tasavvuf Tarihi, Molla Çelebi Tekkesi, Mehmed Vusûlî Efendi, Kâdiriyye, Eyüpsultan.

GİRİŞ

Tekke, mektep, medrese gibi ilim ahlâk merkezlerine sahip ülkemiz, zengin tarihî kültürel hazineyi içinde barındırmaktadır. Geleneğimizde zâhir-bâtın ayrımı söz konusu olmadığı için tekke ve medreselere ilim irfan yuvaları olarak bakılmış, o günün koşullarında ihtiyaç neyi gerektiriyorsa o kurum desteklenmiştir. Bu anlamda padişahlar, âlimler, kadılar mânâ ilimlerinin tahsil edildiği mekânlara önem vermişlerdir. Bunlardan biri de Osmanlı edib, şâir ve âlimi Mehmed Vusûlî Efendi (ö. 998/1590) tarafından Eyüpsultan’ın merkezinde kurulan ve 1925 yılına kadar varlığını sürdüren Molla Çelebi Tekkesi’dir.

“Molla Çelebi Tekkesi”, “Haffâfzâde Mahmûd Efendi Tekkesi”, “Debbâğhâne Tekkesi”, “Tabakhâne Tekkesi”, “Mahmûd Efendi Tekkesi” gibi muhtelif isimlerle anılan tekke; Eyüpsultan ilçesinde Tabakhâne/Debbâğhâne mevkiinde Cezerî Kasım Paşa Mahallesi Feshâne Caddesi Kızıl Değirmen Sokağı’nda 65 ada 11 parsel üzerinde yer alır.¹

Söz konusu tekkenin bir başka ismini Cemâleddin Server Revnakoğlu şöyle açıklar: “Tabakhâne Tekyesi, bu isim bulunduğu yere izâfeten verilmiştir. Asıl adı, Molla Çelebi Tekyesi’dir. Eski kayıtlarda ise Haffâfzâde Mahmûd Efendi Tekyesi’dir. Şimdi Eskiye Cad-desi’nde açılan Eyüb’un meşhur “Cuma’ Pazarı” vaktiyle bu tekyenin önünde ve etrâfında kurulduğundan Cuma’ Pazarı Tekyesi de derler.”²

¹ Mehmet Baha Tanman, “Molla Çelebi Tekkesi”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayınları, 1994), 5: 484; Mehmet Nermi Haskan, *Eyüp Tarihi* (İstanbul: Türk Turizm Turizm İşletmeciliği Vakfı Yayınları, 1993), 1: 136; Esin Demirel İşli, *İstanbul Tekkeleri Mimarisi Eklentileri ve Restorasyonu* (Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 1998), 97.

² Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/41.

Molla Çelebi Tekkesi, Tabakhâne ya da Debbâğhâne³ mevkiindedir. Evliyâ Çelebi, Osmanlı'da bütün debbâğhanelerin yediyüz civârında olduğunu, İstanbul'da on iki tane bulunduğunu, başlarında Âhî Evren gibi yiğitlerin yer aldığını, Anadolu insanının debbâğlara âhiler dediğini bildirir.⁴ Debbâğhânenin komşusu olması hasebiyle Molla Çelebi Tekkesi'nin mürid ve muhibleri arasında debbâğların bulunduğunu söylemek mümkündür.

Eyüpsultan'ın merkezinde yer alması, uzun yıllar faaliyetlerini sürdürmesi hasebiyle Molla Çelebi Tekkesi'nin Osmanlı toplumunun soso-kültürel hayatında önemli yer edindiğini söyleyebiliriz. Bununla birlikte tekke hakkında detaylı bir çalışma yapılmamıştır.⁵ Dolayısıyla bu makale, ilgili tekkeyi arşiv belgeleri ışığında ele alan ilk çalışma olacaktır.

1. MOLLA ÇELEBİ TEKKE'SİNİN BÂNİSİ

1.1. Mehmed Vusûlî Efendi (ö. 998/1590)

Tekkenin bânisi "Molla Çelebi"⁶ diye anılan, ilmiye sınıfına mensup Mehmed Vusûlî Efendi (ö. 998/1590)'dir.⁷ O, Şehzâde II. Selim'in Kapıcıbaşı görevini yürüten Abdullâh Ağa'nın oğludur.⁸ Mehmed Vusûlî Efendi, 930/1523'te İstanbul'da doğdu.⁹ Asıl ismi Mehmed, mahlası Vusûlî'dir.¹⁰ Kaynaklarda "Molla Çelebi", "Molla Efendi", "Mehmed Efendi", "Hubbâ Mollası" gibi muhtelif isimlerle zikredilir.¹¹

Mehmed Vusûlî Efendi, medrese tahsilinden sonra II. Selim'in yanında hizmet etti ve onun desteğiyle Bursa'da Emîr Sultân ve Molla Yegân medreselerinde müderris oldu. 965/1558 yılında Eski İbrahim Paşa Medresesi'ndeki görevinden ayrılarak kadılık vazifesine intikal etti.¹² II. Selim'in şehzâdeliği sırasında Mehmed Vusûlî Efendi, Konya ve Kütahya illerinde kadılık yaptı. Bu vazifelerinin ardından mevleviyet pâyesine yükseldi. Mehmed Vusûlî Efendi 973/1566'da II. Selim'in cülûsu zamanında Bursa kadısı oldu. Bu görevi altı ay sürdürdü. 974/1567'de İstanbul kadısı, 976/1569'da Anadolu kazaskeri oldu. 977/1570'te azledildi. Bir yıl sonra 978/1571'de ikinci defa İstanbul kadısı oldu. 983/1575'te tekrar azledildi. 988/1580'de üçüncü defa İstanbul kadısı oldu. Böylece Mehmed Vusûlî Efendi üç kez İstanbul'da kadı olarak görev yaptı. İki yıl sonra 990/1582'de azledildi. 995/1587'de dördüncü

³ Debbâğhâne, hayvan derilerinin işlendiği yerdir. Bk. Ferit Devellioğlu, "Debbâğhâne", *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* (Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2012), 192. Tabakhâne kelimesi de aynı anlamdadır. Derinin usûlüne uygun kurutulduğu çeşitli işlemlerden geçirildiği bu tür imalathaneler fetihten sonra İstanbul'da oldukça yayılmıştır. Hatta bu sayının o dönemde 700 civarında olduğu rivayet edilmiştir. Bk. Reşad Ekrem Koçu, "Debbâğ-Debbâğhâne", *İstanbul Ansiklopedisi* (İstanbul: Koçu Yayınları, 1966), 8: 4325-4326. Bahse konu olan tekke, debbâğhâneye komşu olduğu için muhtemelen bu isimle anılmıştır.

⁴ Evliyâ Çelebi, *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, haz. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008), 1: 597-598.

⁵ Molla Çelebi Tekkesi akademik bir çalışma yapılmamıştır. Fakat sanat tarihi ve mimarlık bölümlerinde dergâhlara dair hazırlanan tezlerin ilgili bölümlerinde mezkûr tekkeye yer verilmiştir. Bu makalede, Baha Tanman ile Esin Demirel İşli'nin doktora tezlerinden istifade edilmiştir.

⁶ Osmanlı döneminde yüksek mevkide bulunanlara, müderrislere, birinci sınıf kadınlara, mevleviyet pâyesini alanlara molla denirdi. Bk. Mehmet Zeki Pakalın, "Molla", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1946), 2: 549.

⁷ Tanman, "Molla Çelebi Tekkesi", 5: 485.

⁸ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, 2. Baskı (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999), 52; Âşık Çelebi, *Meşâirü's-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç (Ankara: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2008), 1: 564,

⁹ Necdet Öztürk, "Vusûlî Çelebi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43: 145.

¹⁰ Ahmed b. Mevlânâ Şemsi Ahd-i Bağdâdî, *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı*, haz. Süleyman Solmaz (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2005), 149.

¹¹ Necdet Öztürk, "Kazasker Vusûlî Mehmed Çelebi ve Selimnâmesi", *Türk Dünyası Araştırmaları* 50 (Ekim 1987): 10.

¹² Öztürk, "Vusûlî Çelebi", 43: 145.

defa İstanbul kadısı oldu. 997/1589'da azledildi.¹³ Mehmed Vusûlî Efendi 998/1590 yılında İstanbul'da vefat etti. Eyüpsultan'da inşâ ettirdiği dergâhın hazîresindeki özel türbeye defnedildi.¹⁴ Mehmed Vusûlî Efendi'nin iki oğlu İbrâhim ve Şemseddîn de babaları gibi müderris ve kadı olarak vazife yaptı.¹⁵

Mehmed Vusûlî Efendi, Eyüpsultan'da tesis ettiği söz konusu tekkenin yanı sıra Fındıklı mevkiinde câmi, mekteb, hamam, Beyoğlu Parmakkapı'da mescid ve mekteb inşâ etmiştir. Günümüzde Fındıklı Molla Çelebi Câmii olarak ibadete açık olan bu yapı, Mehmed Vusûlî Efendi tarafından 997/1589 yılında Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Câmiinin sağ tarafında yer alan hamam 1958 yılında yıkılmıştır.¹⁶ Arşiv belgelerinde Molla Çelebi'nin Fındıklı'da inşâ ettirdiği câmiye dair kayıtlar bulunmaktadır. Nitekim 1169/1756 tarihli arşiv belgesinde Molla Çelebi'nin tesis ettirdiği evkâftan olan bu câmiye yevmî bir akçe ile kâtib tayin edilmiştir.¹⁷ 1170/1757 tarihli arşiv belgesine göre ise bu câmiye günlük on akçe ile hâfız-ı kütüb atandığı bildirilmiştir.¹⁸ 1312/1895 tarihli belgede söz konusu câminin hasar gören kısımlarının tamirine yönelik çalışma başlatıldığı, tamir masraflarının Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'nce karşılandığı belirtilmiştir.¹⁹

Mehmed Vusûlî Efendi âlim, müderris, kadı olmasının yanı sıra edebiyat alanında da yetkin bir şahsiyettir. Nitekim *Tezkiretü's-Şuarâ*'da onun hem nazım hem de nesirde güçlü bir şahsiyet olduğu ifade edilir.²⁰ Mehmed Vusûlî Efendi, manzum ve mensur nitelikte II. Selim adına kaleme aldığı *Selimnâme*'siyle²¹ tanınır.²² Söz konusu eserde XVI. yüzyıla işaret eden tarihî vakıalar, Farsça şiirlerle desteklenerek anlatılır. Ayrıca âyet ve hadisleri referans olarak yazdığı *Divânı*,²³ *Risâle-i Cündiyye*²⁴ adlı küçük bir risâlesi vardır.²⁵ Mehmed Vusûlî Efendi, Endülüslü Mâlikî fukahâsından İmâm-ı Tartûşî'nin *Sirâc'ül-Vehhâc* adlı telifini, *Bedîa* ismiyle çevirmiştir. Sadreddin Konevî'nin halifelerinden Fahreddin İrâkî'nin *Lemeât* adlı meşhur eserini tercüme etmiştir.²⁶ Mehmed Süreyya, müellifimizin kişiliğiyle ilgili olarak bilgili, dindâr,

-
- ¹³ Âşık Çelebi, Mehmed Vusûlî Efendi'nin bu görevlerine ek olarak onun Bursa ve İstanbul'da müderrislik yaptığını belirtir. Bk. Âşık Çelebi, *Meşâirü's-Şuarâ*, 1: 564.
- ¹⁴ Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-Cevâmî*' (İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1281), 2: 82-84; Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî* (İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1308), 4: 127-128; Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'l-Şuarâ*, haz. İbrahim Kutluk (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1981), 2: 1044-1045; Murad Uraz, *Türk Edip ve Şairleri* (İstanbul: Tefeyyüz Kitabevi, 1939), 53-54; Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, trc. Coşkun Üçok (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1982), 127-128.
- ¹⁵ Öztürk, "Vusûlî Çelebi", 43: 145.
- ¹⁶ Tahsin Öz, *İstanbul Camileri* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1987), 2: 24-25.
- ¹⁷ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), *Ali Emîrî Osman 3 (Ae. Sosm.3)*, 36/2553.
- ¹⁸ BOA, *Ali Emîrî Osman 3 (Ae. Sosm. 3)*, 28/1956.
- ¹⁹ BOA, *Babı Ali Evrak Odası Evrakı (Beo)*, 600/44938. Söz konusu câminin tamirine ilişkin bir başka belge ise şudur: BOA, *Babı Ali Evrak Odası Evrakı (Beo)*, 1522/114123; BOA, *Babı Ali Evrak Odası Evrakı (Beo)*, 1175/133108.
- ²⁰ Mustafa b. Cârullah Beyânî, *Tezkiretü's-Şuarâ*, haz. İbrahim Kutluk (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997), 89.
- ²¹ *Selimnâme* Viyana Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, nr. 1013; Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, Târih Kısmı, nr. 321'de bulunmaktadır.
- ²² *Selimnâme*, Necdet Öztürk tarafından makale olarak yayınlanmıştır. Bk. Necdet Öztürk, "Kazasker Vusûlî Mehmed Çelebi ve Selimnâmesi", *Türk Dünyası Araştırmaları* 50 (Ekim 1987): 9-100.
- ²³ Mehmed Vusûlî Efendi'nin İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY10160' numarada yer alan Divânı üzerine akademik çalışma yapılmıştır. Vusûlî, *Divân (İnceleme- Metin-Çeviri- Açıklamalar- Dizin)*, haz. Hakan Taş (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015).
- ²⁴ İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, nr. 229.
- ²⁵ Öztürk, "Vusûlî Çelebi", 43: 145.
- ²⁶ Nev'izâde Atâyî, *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmilîti's-Şakâ'ik*, haz. Abdülkadir Özcan (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989), 2: 312; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, haz. Ali Fikri Yavuz-İsmail Özen (İstanbul: Meral Yayınevi, 1972), 2: 422.

504 | Nuran Çetin. Arşiv Belgeleri Işığında Mehmed Vusûlî Efendi ve Kurucusu Olduğu Molla...
mütevazı, yumuşak huylu olduğunu, kadılık vazifesi sırasında çabuk hüküm verdiğini belir-
tir.²⁷

Revnakoğlu'na ait arşiv notlarında Molla Çelebi hakkında şu ifadelere yer verilir: "Fındıklı sâhilindeki câmi-i şerifinin, Fındıklı Hamamı'nın bânisi Anadolu kazaskerliğinden ma'zûl Mehmed Vusûlî Efendi'dir ki, Fındıklı Çelebî diye yâd edilir."²⁸ Revnakoğlu'nun bu ifadelerinden, Molla Çelebi'nin Eyüpsultan'daki mezkûr tekke hâricinde Fındıklı'da bir câmi yaptığını ve Fındıklı Çelebi namıyla anıldığı anlaşılmaktadır.

2. MOLLA ÇELEBİ TEKKESİ'NDE ÖNE ÇIKAN BAZI İSİMLER

2.1. Âişe Hubbâ (Hubbî) Hâtûn (ö. 997/1589)

Kaynaklarda Mehmed Vusûlî Efendi'nin yanı sıra Âişe Hubbâ/Hubbî Hâtûn'dan bahsedilir. İstanbul edîbelerinden Âişe Hâtûn, II. Selim'in nedimesi olup,²⁹ Mehmed Vusûlî Efendi'nin kayınvalidesidir.³⁰ 16. yüzyıl Dîvân edebiyatı şâiri Âişe Hâtûn'un doğum yerinin Amasya ya da İstanbul olduğu rivâyet edilir. Şiirlerinde Hubbî mahlasını kullanan Âişe Hâtûn daha çok bu isimle tanınır. Eşinin II. Selim'in hocası olması hasebiyle sarayda yetişen ve iyi bir tahsil gören Âişe Hâtûn, Kânûnî Sultan Süleyman'ın sütkardeşi Beşiktaşlı Yahyâ Efendi'nin torunudur. O, Akşemseddin'in torunlarından Şemsî Çelebi'nin hanımıdır. 997/1589 yılında İstanbul'da vefat eden Âişe Hâtûn'un türbesi Molla Çelebi Tekkesi haziresindedir. Mehmed Vusûlî Efendi onun kızıyla evlendi. Saray eşrâfından olan Âişe Hâtûn'un vesilesiyle Mehmed Vusûlî Efendi İstanbul kadılığına kadar yükseldi. Bu sebeple o, "Hubbâ/Hubbî Mollası" adıyla tanındı.³¹ Âişe Hâtûn'un *Cemşid-i Hurşid* adında üç bin beyitten oluşan mesnevîsinin olduğu rivâyet edilir.³²

Âişe Hâtûn hakkında Revnakoğlu şunları ifade eder: "Osmânî şâirelerinden olup Amasyalıdır.³³ Sultân Selim-i sâninin hocası Şemsî Çelebî'nin halîlesi, Beşiktaşlı Yahyâ Efendi akrabasından Cemâleddîn Yahyâ Efendi'nin teyzesidir. İstanbul'da irtihâl etti. Kabri Eyüp'te Debbâğhâne mukâbilinde Tabbâkhâne Tekyesi haziresindeki Taş türbededir. Eş'arı pek latîf olup birçok gazeliyyâtı kasâid ve mesneviyâtı olduğu gibi 3000 beyitli *Hurşid* ve *Cemşid* ünvanıyla ayrıca bir manzûmesi daha vardır. Sultân Murâd-ı sâlisin musâhiblerinden idi."³⁴

2.2. Şerife Zübeyde Fitnat Hanım (ö. 1194/1780)

Molla Çelebi Tekkesi ile ilgili araştırmamızda Âişe Hâtûn'un yanı sıra Dîvân edebiyatı şâiri Şerife Zübeyde Fitnat Hanım'ın (ö. 1194/1780) ismi geçer. Kaynaklarda Fitnat Hanım'ın kabrinin Molla Çelebi Tekkesi'nde olup olmadığı hususu tartışılmıştır. İstanbul'da dünyaya gelen Fitnat Hanım'ın doğum tarihi bilinmemektedir.³⁵ Şeyhülislâm Ebû İshak-zâde Es'ad

²⁷ Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*, 5: 128

²⁸ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/37.

²⁹ Nedîme, arkadaş dost anlamındadır.

³⁰ Mehmed Zihnî Efendi, *Meşâhîru'n-Nisâ*, sad. Bedreddin Çetiner (İstanbul: Şamil Yayınevi, 1982), 188.

³¹ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, 2: 422.

³² Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şâirleri* (İstanbul: yy, 1936), 2: 608-609; Müjgân Cumbur, "Hubbî", *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi* (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2004), 5: 62; Murat Uraz, *Kadın Şâir ve Muharrirlerimiz* (İstanbul: Tefeyyüz Kitabevi, 1940), 25-26.

³³ Revnakoğlu, bir başka notunda İstanbullu olduğunu şöyle belirtir: "Zamânının mühim kadın şâirlerinden bulunan "Hubbî" yahut "Hubbâ Hâtûn"un Amasyalı olarak tanındığı ma'lûm ise de tedkikler sonunda İstanbullu olduğu anlaşılmaktadır. Devrinin büyük şâirlerindedir ve kudretli sözleri vardır. "Meşâhîr-i nisâ" haklı olarak kendisinden hayranlıkla bahseder." Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/37.

³⁴ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/27.

³⁵ Bedihan Tamsöz, *Osmanlı'dan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi* (Ankara: Ayyıldız Yayınları, 1994), 32.

Efendi'nin (ö. 1166/1753) kızı olması hasebiyle kültür seviyesi yüksek âile ortamında yetişmiştir.³⁶ Fitnat Hanım 1194/1780 yılında vefat etmiştir. Mezarının yeri konusunda farklı rivayetler dile getirilmiştir. Bazı kimseler, onun mezarına Eyüpsultan'da farklı iki yer gösterirken, bir kısmı da Fatih'te Çarşamba mevkiinde Şeyhülislâm Efendi Câmîi'nin haziresinde babasının ve kardeşlerinin yanında medfûn olduğunu söylemişlerdir. Fakat mezar taşına ait herhangi bir kitabe bulunamamıştır. Bazıları da Mehmed Vusûlî Efendi'nin türbesini Fitnat Hanım'ın zannetmiştir.³⁷

Bazı kaynaklar, her ne kadar Mehmed Vusûlî Efendi'nin türbesinin, Fitnat Hanım'a âid olduğunu söylesse de bu doğru değildir. Nitekim Bilgin Turnalı "Şâir Fitnat Hanım'ın Mezarı" adlı makalesiyle ilgili hususu ele alır. Ona göre, Fitnat Hanım'ın 1994 tarihli mezar taşı Eyüpsultan'da Hz. Hâlid kabristanının gerisindeki hazirededir. Dolayısıyla Molla Çelebi'nin türbesi, Fitnat Hanım'a ait değildir.³⁸

3. MOLLA ÇELEBİ TEKKESİ'NİN BAZI GELİRLERİ

Hicrî takvimin başında yani Muharrem'de sarayda tören yapıldığı, sultan tarafından yeni yıl münasebetiyle İstanbul ve çevresindeki birtakım kişi ve kurumlara "Muharremiyye" dağıtıldığı bilinmektedir. Muharremiyye etkinlikleri çerçevesinde 1272/1856, 1273/1856, 1275/1859, 1277/1861, 1292/1875 senelerinde İstanbul ve civârındaki bazı tekkelere standart olarak otuz kuruş ödeme yapılmıştır.³⁹ 1270/1853 yılında Molla Çelebi Tekkesi postnişîni Mehmed Nûrî Efendi'ye otuz kuruş Muharremiyye bedeli verilmiştir.⁴⁰ Bununla birlikte 1272 yılı *Müfredât Defteri*'nde Molla Çelebi Tekkesi şeyhi Mehmed Nûrî Efendi'ye otuz kuruş Muharremiyye bedeli verildiği belirtilmiştir.⁴¹ Revnakoğlu bu konuda şu açıklamayı yapar: "Dergâh-ı şerîfin senede otuz kuruş yevmiyyesi vardı. On buçuk kilo (bir teneke) zeytinyağı verilirdi. Üç kilo da mum gelirdi. Yirmi para aylık ta'yîn edilmişti."⁴²

4. MOLLA ÇELEBİ TEKKESİ'NDE TEMSİL EDİLEN TARİKATLAR VE MERÂSİM GÜNLERİ

16. yüzyılda inşâ edilen Molla Çelebi Tekkesi'nin kuruluşu itibariyle hangi tarîkâta mensup olduğu tespit edilememiştir. Bununla birlikte 1256/1840 tarihli bir risâlede, mezkûr dergâhın adı "Kâdiriyye'den Mahmûd Efendi Tekyesi der nezd-i Debbâğhâne der Eyüb" olarak kaydedilmiştir.⁴³ Bu ifadelerden, tekkenin Kâdiriyye tarîkatından olduğu anlaşılmaktadır. Mahmûd Efendi'den (ö. 1142/1730) sonra söz konusu tekkenin meşîhati Nakşîliğe intikal etmiştir. Nitekim I.Mahmûd'un kerîmesi Sâliha Sultân'ın 1250/1834 tarihindeki nikâhına gelenlerden biri de Nakşî meşâyihndan Molla Çelebi Tekkesi postnişîni Ahmed Hayâtî

³⁶ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, 2: 116.

³⁷ Ömer Faruk Akgün, "Fitnat Hanım", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara TDV Yayınları 1996), 13: 39-42; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, 2: 116.

³⁸ Mezar taşı kitâbesinde "*Hüve'l-bâkî, Sâbıkân Şeyhülislâm Es'ad Efendi merhûmun kerîme-i mükerrmesi bülbül-i gülistân-ı iffet merhûme ve mağfurun lehâ Zübeyde Fitnat Hanım'ın ruhû için el-fâtiha sene-1194.*" Bk. Bilgin Turnalı, "Şâir Fitnat Hanım'ın Mezarı", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 8/9 (1980): 42.

³⁹ Cahit Telci, "Osmanlı Yönetiminin Yeni Yıl Kutlamalarından: İstanbul Tekkelerine Muharremiyye Dağıtım", *Süfî Araştırmaları* 3/6 (Yaz 2012): 1, 2.

⁴⁰ BOA, *Evkaf Muhasebe Kalemi (Ev. Mh)*, 474/418.

⁴¹ Ahmed Nezih Galitekin, *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul* (İstanbul: İşaret Yayınları 2003), 420, 436, 453, 481, 504.

⁴² Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/42.

⁴³ *Âsitâne-i aliyye'de ve bilâd-ı selâse'de kâin el'an mevcûd ve muhterik olmuş tekkelerin isim ve şöhrretleri ve mukâbele-i şerîfe günleri beyân olunur*, (İstanbul: Matbaa-i Darü'l-Hilâfetü'l-Aliyye, 1256/1840), 12.

506 | Nuran Çetin. Arşiv Belgeleri Işığında Mehmed Vusûlî Efendi ve Kurucusu Olduğu Molla... Efendi'dir.⁴⁴ Bu durumda mezkûr tekkenin 1925 yılına kadar önce Kâdirî, ardından Nakşî, tekrar Kâdirî tarikatına geçtiği görülmektedir.

Molla Çelebi Tekkesi'nde iki erkek ile beş kadının ikâmet ettiği anlaşılmaktadır.⁴⁵ Tekkenin âyin günü bazı kaynaklarda salı⁴⁶ bazısında cuma⁴⁷ olarak verilmiştir. Revnakoğlu bu konuda şu bilgileri verir: "Kâdiriyye'nin Âhî kolundandır. Cuma' günü ve cumartesi günleri âyîn-i şerîf icrâ ederlerdi. Halk arasındaki adı Cuma' Tekyesidir."⁴⁸ Revnakoğlu bu ifadeleriyle tekkenin, Kâdiriyye tarikatının Âhiyye koluna mensup olduğunu, cuma günleri yapılan âyinin cumartesi devam ettiğini, halk arasında Cuma Tekkesi olarak bilindiğini belirtir.

5. MOLLA ÇELEBİ TEKKESİ'NİN ŞEYHLERİ

Molla Çelebi Tekkesi 16. yüzyılda Mehmed Vusûlî Efendi tarafından tesis edilmişti. Kuruluşundan 18. asra gelinceye kadarki zaman diliminde tekkede kimlerin postnişîn olduğu tespit edilememiştir. Tekkenin hazîresindeki bazı mezar taşı kitâbelerinden, şu isimlerin dergâhta şeyhlik yaptığı anlaşılmaktadır. Şeyh Selim Efendi (ö.1131/1719), Şeyh İbrâhim Efendi (ö.1131/1719), Şeyh Mahmûd Efendi (ö.1142/1730).⁴⁹ Şeyh Mehmed Feyzullâh Efendi (ö.1150/1737)⁵⁰

Mahmûd Efendi'nin postnişîn olmasıyla tekke, daha çok onun adı ile anılmıştır. 1143/1730 yılında vefat eden mezkûr şeyhin mezar taşı kitâbesinde şu ifadeler yer alır.

Yâ Hû
Merhûm mağfûr eş-Şeyh
Mahmûd Efendi el-Kâdirî
*râhu için el-Fâtîha, 1142/1730*⁵¹

Müellifi bilinmeyen Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kâmil Kepeci tasnifindeki belgede Molla Çelebi Tekkesi'nin postnişînleri olarak şu isimler sıralanmıştır:

"Eyüb civârında Kâdiriyye'den Molla Çelebi Tekyesi
Postnişînini el-Hâc Ahmed Efendi b. İsmâil. Âsitâne, mevlüdü 1228/1813.
Mahdûmu Abdülkâdir Efendi b. el-Hâc Ahmed Efendi. Âsitâneli, mevlüdü 1257/1841
Diğer mahdûmu Seyyid Mehmed Eşref Efendi. Âsitâneli, mevlüdü 1262/1845.
es-Seyyid İsmâil Hakkî Efendi b. Mehmed Eşref Efendi. Âsitâneli, mevlüdü 1281/1864
es-Seyyid İsmâil Sezâî Efendi b. Abdülkâdir Efendi. Âsitâneli, mevlüdü 1286/1869.
Seyyid Abdülkâdir b. Seyyid Abdülkâdir, Âsitâneli, mevlüdü 1289/1872"⁵²

⁴⁴ Hatice Aynur, "Sâliha Sultan'ın Dügün Töreni ve Şenlikleri", *Tarih ve Toplum* 11/61 (Ocak 1989): 36, nr. 129.

⁴⁵ Cahit Telci, "İstanbul Tekkeleri Hakkında 1885 Tarihli Bir İstatistik", *50. Yıl Atatürkçülük Armağanı* (İzmir: Akademi Kitabevi, 1994), 203.

⁴⁶ *Âsitâne*, 12; Erzurumlu Yeşilzâde Mehmed Sâlih Efendi, *Rehber-i Tekâyâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Tirnovalı Bölümü, nr. 1035, 3; Mustafa Özdamar, *Dersaadet Dergâhları* (İstanbul: Kırk Kandı Yayınları, 1984), 39.

⁴⁷ Bandırmalızâde es-Seyyid Ahmed Münib Üsküdarî, *Mecmûa-i Tekâyâ* (İstanbul: Matbaatü'l-Alem, 1307/1889), 5; Reşâd Ekrem Koçu, "Dergâh-Dergâhlar", *İstanbul Ansiklopedisi* (İstanbul: Koçu Yayınları, 1966), 8: 4480.

⁴⁸ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/41.

⁴⁹ Haskan, *Eyüp Tarihi*, 1: 137.

⁵⁰ Haskan, *Eyüp Tarihi*, 1: 137.

⁵¹ Haskan, *Eyüp Tarihi*, 1: 136-137.

⁵² BOA, *Kâmil Kepeci*, 6290/1.

5.1. Şeyh Nûreddin Efendi

Arşiv belgelerinden anlaşıldığı kadarıyla Nûreddin/Nûrî Efendi⁵³ Molla Çelebi Tekkesi'nin bakım onarımıyla ilgilenmiştir. Nitekim söz konusu tekkenin şeyhi olarak 6 Zilkade 1267/13Eylül 1850 tarihinde dergâhın harab olan siva ve kiremitlerinin onarımını karşılamamış, bin beş yüz kuruş mikdarı masrafın Evkâf-ı Hümâyûn'dan talep etmiştir. Evkâf-ı Hümâyûn ilgili talebin icâbına bakılacağını bildirmiş, 22 Muharrem 1267/27 Kasım 1850 tarihinde belirtilen ihtiyaç giderilmiştir.⁵⁴ Benzer ifadeleri içeren bir başka arşiv belgesinde de aynı talep tekrar dile getirilmiştir.⁵⁵ Durum Meclis-i Valâ'da görüşülmüş ve ilgili meblağın mezkûr şahsa havâlesine karar verilmiştir.⁵⁶ 1267/1850 yılına âid bir başka arşiv belgesinde, Nûreddin Efendi'nin Şeyh Mehmed Feyzullâh Efendi'den sonra Molla Çelebi Tekkesi'nde postnişin olduğu dergâhın yeniden inşasında önemli rol üstlendiği anlaşılmaktadır.⁵⁷

16 Şubat 1327/29 Şubat 1912 tarihli arşiv belgesinde Molla Çelebi Tekkesi'nin Fındıklı'da da hayrâtı olan Molla Efendi Evkâfı'ndan olduğu belirtilmiştir.⁵⁸ 7 Şevval 1276/28 Nisan 1860 tarihli arşiv belgesinde ise Molla Çelebi Vakfı'ndan günlük iki akçe alınmak üzere zâviyedârlık ile cüzhânlık vazifelerine Şeyh Mehmed Nûrî Efendi getirildiği ifade edilmiştir. Kâdirî usûlüne göre düzenlenen âyinlere Mehmed Saîd Efendi, İbrahim Efendi, Mehmed Es'ad Efendi, Yahyâ Gâlib Efendi, İbrâhim Ethem Hilmi Efendi gibi kişiler katılmıştır.⁵⁹

5.2. Şeyh Osman Sâdık Efendi

10 Şaban 1276/ 3 Mart 1860 tarihli Evkâf-ı Hümâyûn Teftiş Mahkemesi'nden yazılan i'lâmda, Molla Çelebi Tekkesi Vakfı'nın zâviyedârlık ve yevmî iki akçe ile cüzhânlık (cüz okumakla görevli kişi) vazifesi, bir önceki postnişin Mehmed Nûrî Efendi'nin rızasıyla, ehliyetli bir kişi olması hasebiyle imtihan edilmeden Şeyh Osman Sâdık Efendi'ye tevcih edildiği bildirilmiştir.⁶⁰ Bu ifadelerden, tekkeye şeyh olarak görevlendirilecek kişilerin yetkinliğini ölçmek gayesiyle imtihan edildiği anlaşılmaktadır.

5.3. Şeyh İbrâhim Hilmi Efendi

Molla Çelebi Dergâhı postnişinlerinden Şeyh İbrâhim Hilmi Efendi'nin ismi, 1284/1867 tarihli belgede yer almaktadır. Söz konusu belgeye göre, Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a mülhak Molla Çelebi Tekkesi şeyhi Kâdiriyye tarikatna mensup İbrâhim Hilmi Efendi'nin vefat etmiş olması hasebiyle, mezkûr dergâhın meşîhat makamı boşalmıştır. Müteveffânın yerine ehliyet sahibi kişilik Seyyid el-Hâc Ahmed Efendi'nin geçmesi talep edilmiştir. Böylece liyâkati ile tanınan Ahmed Efendi, Molla Çelebi Tekkesi'nin şeyhi olmuştur.⁶¹

5.4. Ahmed Sıdkî Kâdirî Efendi (ö.1295/1878)

Şeyh el-Hâc Ahmed Sıdkî Efendi'ye dâir Revnakoğlu, notlarında şu ifadelere yer verir: "Şeyh el-Hâc Ahmed Sıdkî Efendi, Eyyûb'de Cuma' Pazarı'nda Mollâ Çelebi Dergâhı'nda hırka-i sûfiyye fakîri Şeyh Saîd Efendi'den iksâ etmiş ise de icâzesini şeyhin ömrü vefâ etmediğinden pîrdâşı Mehmed İzzet Efendi'den ahzetmiştir. [...] meşâyih tarafından li-eclî'l-irşâd tekke-i mezkûra kendisine bi-emr-i meşîhat verilmiştir."⁶²

⁵³ İlgili zâtin adı bazı kaynaklarda Nûrî Efendi bazılarında Nureddin Efendi olarak geçmektedir.

⁵⁴ BOA, *Evkaf Tahrirat (Ev. Thr)*, 270/207.

⁵⁵ BOA, *Bâb-ı Asafî Amedî Kalemi Defteri (A. Amd)*, 25/18.

⁵⁶ BOA, *Meclis-i Vala Evrakı (Mvl)*, 327/28.

⁵⁷ BOA, *İrade Meclis-i Vala Evrakı (İ.Mvl)*, 190/5763.

⁵⁸ BOA, *Evkaf Mektubi Kalemi Cihat Kalemi (Ev. Mkt. Cht)*, 716/376.

⁵⁹ BOA, *Evkaf Muhasebe Kalemi (Ev. Mh)*, 770/72.

⁶⁰ BOA, *Evkaf Mektubi Kalemi (Ev. Mkt)*, 95/204.

⁶¹ BOA, *Cevdet Evkâf*, 530/26781.

⁶² Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/27.

5.5. Şeyh Seyyid Abdülkâdir Efendi (ö.1297/1880)

Şeyh Abdülkâdir Efendi hakkında Revnakoğlu şu bilgiyi verir: “Dellâl Şeyh Abdülkâdir Efendi tekyeyi mümkün mertebe i’ mâr eylemişlerdir. Evkâf dellâllarından iken genç yaşta irtihâl eylemiştir. Söz konusu tekyede medfûndur.”⁶³ Revnakoğlu’nun mezkûr zâtın mezar taşına dair verdiği malumat şöyledir: “Dellâl Şeyh Abdülkâdir Efendi’nin kitâbesi, hazîrede, şeyh dâiresinde yoldan tahta perdenin önünde istifli çok güzel bir sülüsle yazılmış kitâbesi başında Eşref tâci önünde ve yanında Kâdirî gülleri vardır. Kitâbesi: Seyyid Abdülkâdir Geylânî Yâ Hazret-i Pîr, merhûm ve mağfûr el-muhtâc ilâ-rahmeti Rabbihi el-Ğafûr Esbâk Kazasker Merhûm Mehmed Mollâ Çelebî Hazretlerinin dergâh-ı şerfi postnişini eş-Şeyh es-Seyyid Abdülkâdir rahmetullâhi Teâlâ aleyh. 2 Şevvâl 1297.”⁶⁴

5.6. Şeyh Mehmed Eşref Sabrî Efendi

Mehmed Eşref Sabrî Efendi’nin ismi, “1343 senesi hicriyyesinde (1924-25) İstanbul ve bilâdi selâsede mevcûd tekâyâ ve zevâyâdan tarikat-ı aliyye-i Kâdiriyye’ye mensûb olanlar” adlı belgede yer almaktadır. Söz konusu belgede, âyin günü Cuma olan tekkenin şeyhinin Eşref Efendi olduğu bilgisi yer almaktadır.⁶⁵

25 Zilhicce 1297/25 Kasım 1880 tarihli arşiv belgesine göre, Molla Çelebi Tekkesi şeyhi Mehmed Eşref Efendi, damadı Hüseyin Kâmil Efendi’ye tekkenin postnişinliğini gönüllü olarak bırakmak istemiştir. Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesi’ne Eşref Efendi malul olduğunu ve görevini layıkıyla idâme ettiremeyeceğini bildirmiştir. Hüsn-i rızasıyla mezkûr tekkenin şeyhliğini Kâdiriyye tarikatına mensup damadı Hafız Hüseyin Kâmil Efendi’ye tevcih etmiştir.⁶⁶

Mehmed Eşref Sabrî Efendi hakkında Revnakoğlu şunları ifade eder: “Şeyh el-Hâc Mehmed Eşref Sabrî Efendi, 12 Zilhicce 1321/ 25 Şubat 1319 bu dahi halîfeleri Hâfız Osmân ve Hasan Zekâî ve Nûrî ve Hafız Seyyid ve Zâkir A’mâ Osmân ve Hüseyin ve dâmâdı Hâfız Hüseyin ve Sâdık ve Râşid ve Sa’deddîn nâm-ı diğêr Ceylân efendilerdir. Pederinden sonra büyük birâderi Abdülkâdir Efendi tekke-i mezkûra postnişin olup, iki sene mürûrununda vefât etmekle yerine iclâs etmiştir.”⁶⁷ Bu ifadelerden Mehmed Eşref Sabrî Efendi’nin çok sayıda ismin yetişmesinde katkısı olduğu görülmektedir. Bunlardan Saadeddin Ceylân Efendi Hâkî Baba Tekkesi şeyhidir. Dolayısıyla Molla Çelebi Tekkesi’nin, bir başka Kâdirî dergâhı olan Hâkî Baba Tekkesi ile irtibat hâlinde olduğu anlaşılmaktadır.

Revnakoğlu, Şeyh Eşref Efendi’nin halîfelerinin şu isimler olduğunu zikreder: “Eyüp Mahkeme-i Şer’iyye muhızırlarından (günümüzdeki mübâşir) Şeyh Sâdık Efendi Kapalıçarşı’da yorgancılık yapan Merhûm Şeyh Mehmed Efendi, Zâkir Şeyh Mehmed Saîd Efendi ki, on dokuz sene polislik hizmetinde bulundu, Unkapanı’da Yeşil Tulumba Tekyesi’nde zâkirlik etti.”⁶⁸ “Şeyh Sâdık Efendi her sene Çatalca’ya giderdi. Orada yatan Dağıstânî Hazretlerini ziyâret ederdi. Türbesinde bir ay kadar kalıp dönerdi. 1928 yılında vefat etti. Merhûm Hâkî Baba şeyhi Ceylân Efendi ve dâmâdı Şeyh Hâfız Hüseyin Efendi, zâkir ve müsikîşinas idi. Eyüb Belediye Reisi merhûm Şeyh Hasan Zekâî Efendi, Hasköylü zâkir A’ma Osman Efendi güzel ney üfleyen bu zât Hâkî Baba Zâviyesi’nde zâkirlik ederdi.”⁶⁹

Mehmed Eşref Sabrî Efendi’nin mezarıyla ilgili Revnakoğlu’nun notlarında şu ifadeler yer verilir: “Dergâh-ı şerifin hazîresinde, şeyh dâiresinin tahta perdesi önünde ve perde üzerinde beyaz mermer taş, güzel tâlik yazı ile: Hû, Yâ Hazret-i Abdülkâdir Geylânî Pîr Seyyid.

⁶³ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/44

⁶⁴ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/43.

⁶⁵ Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ-ı Ebrâr Şerh-i Esmâr-ı Esrâr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, nr. 2309, 5: 271b.

⁶⁶ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGM), 1774/44

⁶⁷ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/27.

⁶⁸ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/47.

⁶⁹ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/48.

Kazasker Mehmed Mollâ Çelebi Hazretlerinin dergâh-ı şerîfi postnişîni merhûm ve mağfûr el-muhtâc ilâ rahmeti rabbihî el-gafûr eş-Şeyh el-Hâc Mehmed Eşref.”⁷⁰

Mehmed Eşref Sabrî Efendi'nin kişiliğine dair Revnakoğlu'nun diğer notları ise şöyledir: “Şeyh Eşref Efendi, merhûm yakışıklı iri gövdeli olduğu için “Şeyh Çınar” derlerdi. Uzun boylu, gür sesli, halâvetli bir zat idi. Kâdiriyye tarîkinin âdâb ve erkânına hakkıyla vâkıftı. Gâyet güzel zikreder ve ettirirdi. Bilhassa “Hayy Yâ Hayy” diye devam eden Kâdirî devrânını idâre etmekte hakîkî mahâreti ve husûsî kabiliyeti vardı. cemiyet gecelerinde meydanı ona bırakırlardı. Yakında ve uzakta bulunan bütün tekyelerin hepsine giderdi. Buralardan bir haylî ma'lûmât elde etmişti. Tarîkat âdâbına vâkıftı. Tarîkat âdâb ve erkâmı hakkındaki ma'lûmâtı bir kütüphâne mâhiyetinde idi ne sorulsa cevâbını verir, meseleyi hallederdi.”⁷¹ Bu ifadelerde, Mehmed Eşref Efendi'nin fizikî görünüşünün yanı sıra zikir merâsimindeki kabiliyetine, tarîkat erkân ve âdâbına vâkıf olmasına dikkat çekilmiştir.

Revnakoğlu mezkûr şeyhe dair verdiği diğer malumât şöyledir: “Şeyh Eşref Efendi, merhûm altıncı dâire-i belediyede emlak muhammeni iken burada elde ettiği bol kazancı tamamen tekyeye harcamıştır. Fukarâyı besler, ayrıca para verirdi. Muhammenlikten ayrıldıktan sonra mukâbele gününü gündüze çevirdi. Tekyenin âyin günü önceden perşembe günü akşamı cum'a gecesi iken, sonradan cum'a gününe çevirmiştir. Gâyet mükerremdi; kazandığını dâima ihvâna ve fukarâya yedirirdi.”⁷² Bu ifadelerden, Mehmed Eşref Sabrî Efendi'nin cuma geceleri icrâ ettiği âyini, emekli olduktan sonra cuma gününe çevirdiği, mezkûr tekkeye maddî katkılarda bulunduğu, cömert kişiliği ile fakir ve fukaraya yardımcı olduğu anlaşılmaktadır.

5.7. Hâfız Hüseyin Kâmil (Gönülkırılmaz) (ö. 23.09.1948):

Mehmed Eşref Sabrî'nin dâmâdı olan Hüseyin Kâmil Efendi Molla Çelebi Tekkesi'nin son şeyhidir.⁷³ 29 Teşrîn-i evvel 1325/11 Kasım 1909 tarihli arşiv belgesinde, Fındıklı'da Molla Çelebi Câmii Vakfı'ndan almak üzere Molla Çelebi Zâviyesi'ne zâviyedâr ve yevmî iki akçe yani aylık yirmi para vazife ile Hâfız Mehmed Eşref Efendi'nin görevlendirilmesi üzerine, mezkûr dergâhın yönetimi ehliyet sahibi dâmâdı Hâfız Hüseyin Kâmil Efendi'nin uhdesine tevcih edilmiştir.⁷⁴

Molla Çelebi Tekkesi'nin son postnişîni olan Hüseyin Kâmil Efendi hakkında Revnakoğlu şunları ifade eder: “Tekyenin son şeyhi Hâfız Hüseyin Efendi, tekyelerde zâkirlik ve dışarıda sebze, meyve satıcılığı ile çıkardığı mangırı ile fukarâyı mahrum etmez, onunla tekyeyi çevirirdi.”⁷⁵ Bu ifadelerden, tekkenin son şeyhi Hüseyin Kâmil Efendi'nin zâkirlik yapmasının yanı sıra esnaflık vazifesiyle iştiğal ettiği, geliri ile tekkeye harcama yaptığı anlaşılmaktadır.

6. MOLLA ÇELEBİ TEKKESİ HAZİRESİNDEKİ BAZI İSİMLER

Günümüzde tekkeden geriye iki türbe ve hazîre kalmıştır. Hazîredeki mezar taşlarının tespitine dair Kâmil Biçici tarafından çalışma yapılmıştır. Bu anlamda tespit edilebildiği kadarıyla Molla Çelebi Tekkesi'nin hazîresinde medfûn bulunanlar şunlardır: Şeyh Selim Efendi (ö. 1131/1719), İbrâhim Efendi (ö. 1131/1719), Mehmed Feyzullâh Efendi (ö. 1150/1737), Şeyh Seyyid Abdülkâdir Efendi (ö. 1297/1880), Molla Çelebi Dergâhı postnişîni Şeyh el-Hâc Ahmed Sıdkı el-Kâdirî (ö. 1295/1878), Şeyh el-Hâc Mehmed Eşref Sabri Efendi (ö.

⁷⁰ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/45.

⁷¹ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/45.

⁷² Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/46.

⁷³ Tanman, “Molla Çelebi Tekkesi”, 5: 485; İşli, *İstanbul Tekkeleri Mimarisi Eklentileri ve Restorasyonu*, 97.

⁷⁴ BOA, *Evkâf Mektûbi Kalemi Cihâd Kalemi (Ev. Mkt. Cht)*, 3337/107.

⁷⁵ Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/42.

510 | Nuran Çetin. Arşiv Belgeleri Işığında Mehmed Vusûlî Efendi ve Kurucusu Olduğu Molla...

1322/1904)⁷⁶ Bu isimlerin yanı sıra Fatıma Zâfer Hanım (ö. 1307/1890), Molla Çelebi Tekkesi postnişini Şeyh Ahmed Efendi'nin zevcesi Şerife Halime Hanım (ö. 1300/1883), Molla Çelebi Dergâhı şeyhi Seyyid Abdülkâdir Efendi (ö. 1297/1880), Molla Çelebi Dergâhı şeyhi Seyyid Abdülkâdir Efendi'nin kerîmesi Fatımatü'z-Zehrâ Hanım (ö.1301/1884), Mehmed Şerâfeddin Efendi'nin kerîmesi Âişe Hanım (ö. 1304/1887), Molla Çelebi Tekkesi postnişini Şeyh el-Hâc Mehmed Eşref Sabri Efendi (ö. 1322/1904), Hâfız Mehmed Efendizâde İsmail Hakkı Efendi (ö. 1320/1902), İsmail Hakkı Efendi'nin zevcesi Emine Hamdiye Hanım (ö. 1329/1911), Saniye Hanım (ö. 1305/1888), Şeyh Hâfız Hüseyin Efendi'nin biraderi Sabri Efendi (ö. 1322/1904).⁷⁷

7. MOLLA ÇELEBİ TEKKESİ'NİN FİZİKİ DURUMU

Bilindiği üzere Molla Çelebi Tekkesi 16. yüzyılda tesis edilmişti. Fakat ulaşabildiğimiz bilgi ve belgeler ise genelde 18. yüzyıl ve sonrasına aittir. Dolayısıyla söz konusu tekkenin kurulduğu dönemdeki mimârî durumu tespit edilememiştir. Arşiv belgelerinde tekkenin onarımıyla ilgili birtakım malumât verilmiştir. Meselâ, 5 Zilkade 1272/8 Temmuz 1856 tarihli belgede, Molla Çelebi Tekkesi'nin duvar kısımlarının harabe olduğu ve tamire ihtiyacı bulunduğu belirtilmiştir. Söz konusu belgede duvarın tamirine yönelik masraflar ayrıntılı olarak ele alınmıştır. 3 Muharrem 1273/3 Eylül 1856 tarihinde tekkeye ait duvar ve diğer tamir edilmesi gereken kısımlar, masraflarıyla birlikte dergâhın postnişini Nûreddin Efendi eliyle Evkâf-ı Humâyûn Nezâreti'ne bildirilmiş, yapılan inceleme sonrasında ilgili kısımların tamirine karar verilmiştir. Tamir masrafının ise toplam üç bin beş yüz on üç buçuk kuruş tutacağı belirtilmiştir.⁷⁸ Bu anlamda ilgili arşiv belgesinden hareketle tekkenin bazı bölümlerinin 1272/1856 yılında yenilendiği anlaşılmaktadır.

22 Şubat 1318/7 Mart 1903 tarihli mahkeme ilâmında Molla Çelebi Tekkesi'ne zâvi-yedârlık tevcihi (rutbesi) verildiğinden bahsedilmektedir.⁷⁹ Benzer ifadeler 29 Kanunisanı 1319/5 Şubat 1904 yılına ait belgede de yer almaktadır.⁸⁰ Dolayısıyla ilgili belgelerden hareketle 1903 ve 1904'te tekkenin faal durumda olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca 1919/1337 tarihli *Rehber-i Tekâyâ*'da tekkenin mamur vaziyette olduğu dile getirilmiştir.⁸¹ Günümüzde tekkeden geriye hazire ve iki türbe kalmıştır. Dolayısıyla tekkeler kapatıldıktan sonra söz konusu dergâhın hızla yok olduğu görülmektedir.

Molla Çelebi Tekkesi'nin son dönemdeki hâlini Revnakoğlu şöyle açıklar: "Kızıl Mescid Mahallesi'nde Eyyûb'de eski "Feshâne" yeni "Defterdar Caddesi" üzerinde evvelce mevcûd tabakhânenin karşısına rastlayan tevhîdhânesi ve selâmlık kısmı yıkılmış olup, önünde hazîre ve şeyh dâiresi kalmıştır."⁸²

Baha Tanman, Molla Çelebi Tekkesi'nin Âişe Hâtûn Türbesi'nin arka kısmında yer aldığını, harem ve selâmlık bölümlerinin iki katlı ahşap yapıdan müteşekkil olduğunu, 1925'ten sonra son şeyhin âilesi tarafından konut olarak kullanıldığını belirtir.⁸³ Esin Demirel İşli de benzer ifadeleri dile getirerek, tekkeden geriye, son şeyhin âilesi tarafından mesken olarak kullanılan harabe durumdaki iki katlı ahşap meşrûta ile Mehmed Vusûlî Efendi ile Âişe Hâtûn'a âid türbe, hazîre ve tekkenin bir kısım arsasının kaldığını ifade eder.⁸⁴ Günümüzde

⁷⁶ Tanman, "Molla Çelebi Tekkesi", 5: 485.

⁷⁷ H. Kâmil Biçici, "Eyüpsultan Mehmed Vusûlî Efendi Türbesi Hazîresi", *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu 3 Tebliğler*, (İstanbul-Eyüpsultan, 28- 30 Mayıs 1999), ed. İrfan Çalışan (İstanbul: Eyüpsultan Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2000), 3: 492-501.

⁷⁸ BOA, *Evkâf Muhasebe Kalemi Tamirat ve İnşaat Kalemi (Ev.Mh.Tik)*, 532/352.

⁷⁹ BOA, *Evkâf Muhasebe Kalemi Tamirat ve İnşaat Kalemi (Ev.Mh.Tik)*, 2/4.

⁸⁰ BOA, *Evkâf Mektûbî Kalemi Cihâd Kalemi (Ev. Mkt. Cht)*, 563/1.

⁸¹ Erzurumlu Yeşilzâde, Mehmed Sâlih Efendi, *Rehber-i Tekâyâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Tirnovalı Bölümü, nr. 1035: 3a.

⁸² Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*, 241/41.

⁸³ Tanman, "Molla Çelebi Tekkesi", 5: 485.

⁸⁴ İşli, *İstanbul Tekkeleri Mimarisi Eklentileri ve Restorasyonu*, 97.

bâni Mehmed Vusûlî Efendi ile Âişe Hubbî Hâtûn'a ait türbe ve hazîre dışında tekkenin diğer bölümleri mevcûd değildir.

Molla Çelebi Türbesi, oval kubbeli altıgen planlı kesme taştan müteşekkil olarak binâ edilmiştir. Türbenin her cephesinde içeriği aydınlatması için pencereler yerleştirilmiştir. Her yüzeyindeki renkli camlı pencerelerden altta bulunanlar dörtgen, üsttekiler ise yuvarlaktır.⁸⁵ Türbede Mehmed Vusûlî Efendi'nin dışında üç ahşap sanduka daha bulunmaktadır. İkinci kabir, Mehmed Vusûlî Efendi'nin oğlu Müderris Şemseddin Efendi'ye (ö. 1024/1615) aittir. Üçüncü kabir Şemseddin Efendi'nin oğlu Mehmed Vusûlî Efendi'nin torunu Mekke'de mollalık yapmış olan Mehmed Efendi'ye (ö. 1060/1650), türbedeki dördüncü kabir ise Mehmed Efendi'nin oğlu Mustafa Efendi'ye (ö. 1106/1694) aittir.⁸⁶ Âişe Hâtûn'a ait türbe ise kesme taştan ve sekizgen planlı olarak yapılmıştır. Sekizgen kasnak üzerine kurşun kaplı kubbe oturtulmuştur. Tahta kapılı türbenin her cephesinde pencere konulmuştur.⁸⁷ Her iki türbede de kitabe bulunmadığı için bunun yapım tarihi bilinmemektedir.

SONUÇ

16. yüzyılda kurulan ve 1925 yılına kadar varlığını sürdüren Molla Çelebi Tekkesi, Eyüpsultan ilçemizin önemli tarihî kültürel değerleri arasındadır. Günümüzde tekke binası her ne kadar mevcut değilse de buradaki görkemli iki türbe, uzun tarihî geçmişe tanıklık etmektedir. Söz konusu tekkenin bânisi Osmanlı edip, şâir ve âlimi olan Mehmed Vusûlî Efendi'dir. İstanbul kadısı olarak görev yapan mezkûr zâtın dergâh inşâ ettirmesi, Osmanlı Dönemi'nde tekke medrese ayrımı yapılmadığının ve ihtiyaçlara binaen kurumların tesis edildiğinin önemli göstergesidir. Debbağhâne diğer adıyla tabakhane'nin yanında yer alması hasebiyle Molla Çelebi Tekkesi'nin müdavimleri arasında debbağların bulunduğunu söylemek mümkündür. Kâdiriyye tarikatından olan tekkenin Eyüpsultan'ın tam merkezinde yer alması, uzun geçmişinin olması sebebiyle bu semtin dinî, ictimâî ve tasavvufî hayatında belirgin bir etkisinin olması mutemeldir. İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasında, Fındıklı mevkiinde Mimar Sinan'a câmi, hamam ve sıbyan mektebinden oluşan bir külliye inşa ettirmesi ile Mehmed Vusûlî Efendi'nin ünü daha da artmıştır. Her ne kadar hamam ve mektep günümüze gelmemiş olsa da söz konusu cami, İstanbul'un önemli yapıları arasında yer alır.

Bu makalede ulaşılabilen bilgi ve belgeler ışığında Molla Çelebi Tekkesi tanınmaya çalışılmıştır. İlmiye sınıfından Mehmed Vusûlî Efendi'nin Bursa ve İstanbul gibi illerde müderris ve kadı olarak vazife yaptığı bilgisi kaynaklarda yer almaktadır. Fakat hayatı hakkındaki malumât yetersiz olduğu için onun tasavvufî yönü tespit edilememiştir. Mehmed Vusûlî Efendi kadılık mesleğini icrâ ederken sık sık görevden alınma ve vazifeye iâde süreci yaşamıştır. Kaynaklarda bunun sebebine işaret edilmemiştir. Bununla birlikte kaynaklarda zaman zaman farklı bilgilerle de karşılaşmıştır. Meselâ Mehmed Vusûlî Efendi, Âişe Hâtûn'un zevcesi olarak gösterilmiş, oysa onun damadıdır. Bu iki isimin en dikkat çeken yönü ise şairlik vasıflarının bulunmasıdır.

Araştırmamızda tekkenin ilk iki dönemine ait bilgi belge bulma konusunda sıkıntı olmuştur. Sadece hazire ve türbe kısmı kalan tekke, fizikî konumu itibarıyla mevcudiyetini koruyamasa da söz konusu dergâhın, İstanbul'un irfân hayatında önemli etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Molla Çelebi Tekkesi, Kâdirîliğin Eyüpsultan'da yayılan önemli merkezlerinden biridir. Saadeddin Efendi, Şeyh Gâlib gibi pek çok ünlü zevâtın uğrak yeri olan Molla Çelebi Tekkesi'nde 1925 yılına kadar cuma günleri Kâdirî usûlü üzere âyin icrâ edilmiştir. Dolayısıyla Molla Çelebi Tekkesi uzun tarihi geçmişi ile Osmanlı toplumunun ilim irfân hayatında önemli yeri olmuştur.

⁸⁵ Biçici, "Eyüpsultan Mehmed Vusûlî Efendi Türbesi Haziresi", 3: 491.

⁸⁶ Biçici, "Eyüpsultan Mehmed Vusûlî Efendi Türbesi Haziresi", 3: 491.

⁸⁷ Yıldız Demiriz, *Eyüp'de Türbeler* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989), 43.

EKLER

EK-1: BOA, *Bâb-ı Asafî Amedî Kâlemi Defteri (A. Amd.)*, 25/18.

Tezkire-i sâmiye. Evkâf-ı hümâyûn nâzırı sa'adetlû efendi hazretlerinin manzûr-ı â'li buyurulmak içün taqdîm kılınan taqrîrine Meclis-i vâlâ'dan yazılan zeylde gösterildiği üzere Nezâret-i evkâf-ı hümâyûn'a mülhak evkâfdan Medîne-i Eyyûb'de Debbâğhâne pişgâhında kâin olub pûstnişini el-Hâc Nûrî Efendi tarafından inşâ olunan Molla Çelebi Zâviyesi'nin ba'zı nâkıs kalan mahallerinin itmâmı için i'tâsı istid'a olunan bin beş yüz gurusun vakfı bî-kudret olduğu cânib-i eşref-i hazret-i şehensâhiye isticlâb-ı da'vât-ı hayriye zımnında Hâzîne-i Evkâf-ı Hümâyûn'dan i'tâsı tezekkür olunmağla ol bâbda her ne vechle emr u fermân-ı hazreti tâcdârî müte'alliğ buyurulur ise ana göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire.

EK-2: BOA, *Ali Emîrî Oşmân III (Ae. Sosm. III)*, 28/1956 (26 Zilhicce 1170/5 Eylül 1757)

Der-i devlet mekîne arz-ı dâ'î-i kemîne budur ki, kasaba-i Fındıklı'da vâkî' merhûm Molla Çelebi Câmi'-i şerîfnde yevmî on akçe vazîfe ile hâfız-ı kütüb olan Abdurrahman Hâliffe hafid-i Ka'sîm Efendi mutasarrıf olduğu cihet-i mezkûru hüsn-i rızâ ve ihtiyârıyla erbâb-ı istihkâkdan kardeşi işbû bâ'îş arz-ı u'bûdiyyet Abdulâh Hâliffe hafid-i Ka'sîmzâde'ye kasr-ı yed etmekle cihet-i mezkûr vazîfe-i mersûmesiyle mûmâ-ileyh Abdullâh Hâliffe hafid-i Ka'sîmzâde'ye tevcih ve yedine berât-ı şerîf-i âlişân sadaka ve ihsân buyurulmak ricâsına pâye-i serîr-i a'lâya arz ve i'lâm olundu. Bâkî el-emrû li-men lehü'l-emr. Fi'l-yevmi's-sâdis aşar min zilhicce'ti's-şerîfe li-sene seb'in ve mi'e ve elf. El-Abdü'd-dâ'î li'd-devleti'l-aliyye Dürrîzâde Mustafa nâzırü'l-vakf-ı el-mezbûr bi'l-meşrûtiyye. Mûcebince tevcih olunmak buyruldu. 20 Z sene 1170.

EK-3: BOA, *Ali Emîrî Oşmân III (Ae. Sosm. III)*, 36/2553 (26 Rabîülâhîr 1169/ 29 Ocak 1756)

Der-i devlet mekîne arz-ı dâ'î-i kemîne oldur ki, ashâb-ı hayrâtdan merhûm el-Hâc Oşman b. Mehmed nâm sâhibü'l-hayrın mahrûsa-i Ğalata'ya muzâfe kasaba-i Fındıklı'da Molla Çelebi Câmi'-i şerîfnde olan evkâfına yevmî bir akçe vazîfe ile kâtib olan es-Seyyid Hâlil Hâliffe ibn-i es-Seyyid el-Hâc İbrâhim nâm-ı kimesne mutasarrıf olduğu kitâbet-i mezkûreyi kendi hüsn-i ihtiyârıyla erbâb-ı istihkâkdan işbû bâ'îşü arz-ı ubûdiyet Maḥmûd Hâliffe ibn-i İbrâhim nâm-ı kimesneye ferâğ ve kasr-ı yed eylemekle kâtib-i mezkûre vazîfe-i mersûmesiyle mezbûr es-Seyyid Hâlil Hâliffe'nin kasr-ı yedinden merḥûm Maḥmûd Hâliffe dâ'îlerine tevcih ve yedine berât-ı şerîf-i âlişân sadaka ve ihsân buyurulmak ricâsına pâye-i serîr-i a'lâya arz olundu. Fi'l-yevmi'r-rabi' ve'l-r'srîn min şehri Rebîülâhîr li-sene tis'a ve sittin ve mi'e ve elf. el-Abdü'd-dâ'î li'd-devleti'l-aliyye el-Oşmâniyye Muştafa Arslanzâde el-Ķâdî bi-Medînet-i Ğalata-ğufira lehümâ. Mûcebince kasr-ı yedinden tevcih olunmak buyuruldu. Fî 26 R sene 1169.

EK-4: BOA, *Bâbı Ali Evrâk Odası Evrâkı (Beo)*, 600/44938 (11 Şevvâl 1312/7 Nisan 1895)

Şadâret Mektûbî Kâlemi. Numara: 2289. Tarîh-i vürûdu: 14 Şevval sene 1312/ 28 Mart sene 1311. Tarîh-i tesvîdi: 15 Şevval sene 1312/ 29 Mart sene 1311. Tarîh-i tebyîzi: 1 Nisan sene 1311. Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîleşine. Şûretlerî bâlâda muharrer tezkire-i ma'rûza ve şeref şâdir olan irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfet-penâhî mûcebince icrâ-yı icâbî zımnında keşf defteri leffen irsâlî kılınmış olmağla Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîlesinden ifâ-yı muktezâsına himmet. Evkâf-ı mülhakadan Fındıklı'da vâkî' Molla Çelebi Câmi'i'nin ta'mîri hakkında. Atûfetlû efendim hazretleri, evkâf-ı mülhakadan Fındıklı'da vâkî' Molla Çelebi Câmi'-i şerîfi hareket-i arzdan rahnedâr olmasına mebnî Şehremâneti'nde müteşekkil komisyon-ı maḥsûs ma'rifetiyle icrâ olunan keşfi mûcebince Mecîdî on dokuz gurusu hesâbıyla yirmi iki bin dört yüz elli gurusu ile emâneten icrâ-yı ta'mîri ve meblağ-ı mezbûrun vakfın hâzîneye olan

deyn-i sâbıkına ilâveten ve ta'vîzan üç yüz on senesi evkâf bütçesinin tertîb-i mahsûsundan tesviyesi husûsunun Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîlesine havâlesi tezekkür edildiğine dâir Şûrâ-yı Devlet Dâhiliyye Dâiresi'nin mazbatası melfûfuyla arz ve taqdîm kılınmış olmağla ol bâbda her ne vechle irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfet-penâhî şeref müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infâz olunacağı beyânıyla tezkire-i şenâverî terkîm olundu efendim. Fî 6 Şevval sene 1312 fi 20 Mart sene 1311. Sadrazam ve yâver-i ekrem Cevâd. Ma'rûz-ı çâker-i kemînelerdir ki, resîde-i dest-i ta'zîm olub melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbû tezkire-i samiye-i şadâret-penâhîleri üzerine mücebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı hilâfet-penâhî şeref müte'allik buyurulmuş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir. Fî 11 Şevvâl sene 1312 fi 25 Mart sene 1311.

EK-5: BOA, *Bâbı Âli Evrâk Odası Evrâkı (Beo)*, 1522/114123 (22 Rabîülevvel 1318)

Şadâret Mektûbî Kalemi. Numara: 697. Târîh-i vürûdu: Târîh-i tesvîdi: 22. Rebîülevvel sene 1318. Târîh-i tebyîzi: 24 Rebîülevvel sene 1318. Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîlesine. Şûretleri bâlâda muharrer tezkire-i ma'rûza ve şeref şâdir olan irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfet-penâhîyi mübellig hâmiş ve leffen i'ade kılınan keşf defteri ve münâkaşa kâimesi mücebince Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîlesinden icrâ-yı icâbına himmet buyurulmak. Fındıklı'da Molla Çelebi Câmî'-i şerîfi masârîf-ı ta'miriyesi hakkında.

EK-6: BOA, *Bâbı Âli Evrâk Odası Evrâkı (Beo)*, 1175/133108 (22 Kanunuevvel 1319)

Şadâret Mektûbî Kalemi. Numara: 2218. Târîh-i tesvîdi: 24 Ramazan sene 1319/22 Kanunuevvel sene 1317. Târîh-i tebyîzi: 27 Ramazan sene 1319/ 25 Kanunuevvel sene 1317. Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîlesine. Şûretleri bâlâda muharrer tezkire-i ma'rûza ve şeref şudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı hilâfet-penâhîyi mübellig hâmiş ve leffen i'ade kılınan keşf defteri mücebince Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîlesinden iktizâsının ifâsına himmet buyurulmak. Fındıklı'da vâkıf Molla Çelebi Câmî'-i şerîfinin ta'miri hakkında.

EK-7: BOA, *Meclis-i Valâ Evrâkı (Mvl)*, 327/28

Evkâf-ı Hümâyûn nâzırî sa'adetlû efendi hazretlerinin Meclis-i Valâ'ya i'tâ buyurulan işbû taqrîri meâlî nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a mülhak evkâfdan medîne-i Eyyûb'de Debbâğhâne pişgâhında kâin olub Püstnişinî el-Hâc Nûrî Efendi tarafından inşâ olunarak ba'zı nâkıs kalan mahallerinin itmâmı için i'tâsı istid'â olunan bin beş yüz gurusun vaqf-ı mezkûrun [...] hâlinde tesviyesi veyâhûd cüz'iyetî cihetiyle icrâ-yı icâbı şıklarında istizân-ı irâde-i seniyyeyi mutazammın olub siyâk-ı iş'âra nazaran vaqf-ı mezkûrun bî-kudret olduğu anlaşılmiş ve meblağ-ı mezbûr dahî cüz'iyâtdan bulunmuş olduğundan cânib-i eşref-i hazret-i şehensâhî isticlâb-ı d'avât-ı hayriye zımında meblağ-ı mezbûrun hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûn'dan i'tâsı husûsunun nâzır-ı müşârûn-ileyhâya havâlesi Meclis-i Valâ'da tezekkür kılınmış ise de ol bâbda ne vechle irâde-i seniyye-i vekâlet-penâhîleri müte'allik ve şeref şudûr buyurulur ise ana göre icrâ-yı iktizâsı bâbında.

EK-8: BOA, *İrâde Meclis-i Valâ Evrâkı (İ.Mvl)*, 190/5763 (18 Muharrem 1267/23 Kasım 1850)

Atûfetlû efendim hazretleri. Evkâf-ı Hümâyûn nâzırî sa'adetlû efendi hazretlerinin manzûr-ı âlî buyurulmak için taqdîm kılınan taqrîrine Meclis-i Valâ'dan yazılan zeyilde gösterildiği vechle Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a mülhak evkâfdan Medîne-i Eyyûb'de Debbâğhâne pişgâhında kâin olub Püstnişinî el-Hâc Nûrî Efendi tarafından inşâ olunan Molla Çelebi Zâviyesi'nin ba'zı nâkıs kalan mahallerinin itmâmı için i'tâsı istid'â olunan bin beş yüz gurusun vaqfı bî-kudret olduğu cihetle cânib-i eşref-i hazret-i şehensâhîye isticlâb-ı da'vât-ı hayriye zımında hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûn'dan i'tâsı tezekkür olunmağla ol bâbda her ne vechle emr u fermân-ı hazret-i tâcdârî şeref sunûh buyurulur ise ana göre hareket olunacağı beyânıyla

514 | Nuran Çetin. Arşiv Belgeleri Işığında Mehmed Vusûlî Efendi ve Kurucusu Olduğu Molla...

tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim. Fî 18 Muharem sene 1267. Ma'rûz-ı çâker-i kemîne-leridir ki, zîver-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle taqrîr-i mezkûr manzûr-ı kerâmet-mevfûr-ı hazret-i hilâfet-penâhî buyurulmuş ve iş'âr ve istizân olunduğu vechle meblağ-ı merkûmun Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûn'dan i'tâsı me'âlf efzâ-yı şudûr buyuru-lan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhî iktizâ-yı münîfinden bulunarak zikrolunan taqrîr yine savb-ı âli-i aşâfilerine îkâde ve tesyîr kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyü'l-emrindir. Fî 19 Muharrem sene 1267.

EK-9: BOA, *Cevdet Evkâf*, 530/26781 (5 Cemâziyelâhir 1284/4 Ekim 1867)

Atûfetlû efendim hazretlerî. Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a mülhak evkâfdan Eyyûb Ensârî -rağiye anhü'l-bârî- civârında Kazasker-i esbâk merhûm Molla Çelebi Dergâhı Vaqfı'nın meşihat cihetine mutaşarrıf olan Şeyh İbrâhim Efendi fevt olub yeri hâlî ve hizmet-i lâzimesi mu'attal olduğu ma'lûm-ı âlileri buyuruldukda merâhim-i aliyyelerinden mercûdur ki cihet-i mezkûrun kaydı kaleminden ba'de'l-ihrâc mücebince müteveffâ-yı merkûmun bilâ-veled mahlûlünden bu kullarına tevcîh ve yedime bir kıt'a berât-ı şerîf-i âlîşan ihşân buyurul-mağ üzre emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir. Bende eş-Şeyh el-Hâc Ahmed el-Kâdirî dâ'ileri. Kaydı ve iktizâsı muhâsebeden. Bundan aqdem dahî mahlûlünden der-kenâr olun-muşdur. İlhâk an-nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn. Ber-müceb-i Defter-i Hazîne-i Evkâf-ı Zâviye-i Molla Çelebi der-civâr-ı hazret-i Ebû Eyyûb Ensârî. es-Seyyid eş-Şeyh İbrâhim Hilmî Efendi ibn-i es-Seyyid Mehmed Râşid an-hulefâ-i tarîk-i Kâdiriyye zâviyedâr ve cüzhân, yevmiyye [...] aqçe. Berâ-yı zâviyedâr, yevmiyye [...] aqçe. Berâ-yı cüzhân, yevmiyye 2 aqçe. Berât [...] an-kasr-ı yed-i es-Seyyid eş-Şeyh Oşman Şâdık Efendi bâ-arzuhâl [...]ve bâ-i'lâm-ı es-Seyyid İbrâhim Ferid Efendi Müfettiş-i Evkâf ve bâ-işâret-i Mevlânâ Mehmed Sa'âdeddîn Efendi Hazreti Şeyhülislâm ve bâ-i'lâm-ı atûfetlû Muhtar Efendi nâzır-ı evkâf-ı Hümâyûn ve bâ-ruûs-ı Hümâyûn fî 13 Cemâziyelâhir sene 1278. Vech-i meşrûh üzre zâviyedâr ve cüzhânlık cihet-leri merkûmun bâ-işâret-i aliyye uhdesinde mastûr ve muqayyed olmağla evvel emîrde meâl-i istidâ ve muhrec derkenârlara nazaran keyfiyyeti bâ-mazbata ifâde olunmağ üzre meclis-i meşâyihe havâle buyurulması bâbında fermân hazret-i men lehü'l-emrindir. Fî 10 Cemâzi-yelâhir sene 1284 muqâbele [...] Meclis-i meşâyiha Meclis-i dervîşânemize havâle buyurulan işbû arzuhâl Hazret-i Ebû Eyyûb el-Ensârî-rağiye anhü'l-bârî- civârında vâkıf Kazasker-i esbâk merhûm Molla Çelebi Zâviyesi'nin meşihat cihetine mutaşarrıf olan tarîkat-i aliyye-i Kâdiriyye'den eş-Şeyh İbrâhim Hilmî Efendi ibn-i es-Seyyid Ahmed'in bilâ-veled vefâtı vukû'una mebnî cihet-i mezkûr münhal olduğundan tarîkat-i aliyye-i mezkûre hulefâsından es-Seyyid el-Hâc Ahmed Halîfe tarafından cihet-i mezkûrenin kendi uhdesine tevcîhi is-tidâ'sından ibâret olub mûmâ-ileyhîn cihet-i mezkûreye ehliyeti taşdîkiyle uhdesine tevcîhi Kâdirîhâne Püstnişînî reşâdetlû Şeyh Şerafeddin Efendi tarafından dahî inhâ olunmuş ve bu misillü teqâyânın mensûb olduğu tarîkin âsitânesi olan hangâhın meşâyihi tarafından münâsibine inhâ olunması bâ-irâde-i seniyye te'sîs buyurulan Meclis-i Meşâyiğ nizamından bulunduğundan ve mûmâ-ileyh Ahmed Halîfe'nin cihet-i mezkûreye ehliyet ve liyâkati mec-lis-i dervîşânemizce dahî tasdîk olunarak cihet-i mezkûreye münâsib görülmüş olduğundan cihet-i mezkûre mûmâ-ileyh el-Hâc Ahmed Halîfe uhdesine tevcîhi i'lâm buyurulmağ üzre Evkâf-ı Hümâyûn Müfettişi fazîletlû efendi hazretlerine havâlesi bâbında ve herhâlde emr u fermân hazret-i men-lehü'l-emrindir. Fî 3 Cemâziyelâhir sene 1284. İşbû arzuhâl ve muhrec derkenâr ile meşâyiğ meclisinin mazbatasına nazaran iktizâsı i'lâm olunmağ üzre Evkâf-ı Hümâyûn müfettişi fazîletlû efendi hazretlerine havâlesi bâbında fermân hazret-i men-lehü'l-emrindir. Fî 5 Cemâziyelâhir sene 1284.

EK-10: BOA, *Evkâf, Muhâsebe Tamirat ve İnşaat Kalemî (Ev.Mh.Tik)*, 2/4 (5 Zilkade 1272/ 8 Temmuz 1856)

Hazret-i Hâlid (ra) civârında Debbâğhâne pîşgâhında Molla Çelebi Dergâh-ı şerîfinin ba'zı mahalleri harâb ve muhtâc-ı ta'mîr olmuş olduğundan memûr-ı mahsûs irsâliyle keşf ve mu'âyene olunarak miqdâr-ı maşârıfını mübeyyin terkîm olunan keşf-i evvel defteridir. Fî 5

Za sene 1272. Dergâh-ı şerîf hüçürâtının pûyrâz tarafında kâin dolma duvârî harâb olduğundan fesh birle [...] alınarak mevcûd temel üzerine taş mevcûd döşemeye çıkınca kadar moloz harcla birünü derz ve derünü şıvalı inşâsıyla kaddinde olan dolma duvarın altı zirâ' terbî'inde dolma tecdîdî ve birünuna yirmî arşın çam özû kaplama derünuna şamanlı şıva tecdîdîyle bölme-i mezkûrun i'mârı. Taş mevcûd duvâr inşâsı tûlen 8 zirâ' arzan 18 zirâ' kadden 3,5 zirâ' 1 zirâ' fiyat 12 kuruş, 252 kuruş. Fevkânî dolma duvâr t-mîri tûlen 8 zirâ' kadden 4 zirâ' 1 zirâ' fiyat 12 kuruş, 384 zirâ' [...] keşidesiyle mevcûd abdesthâne taşlarının mahallerine vaz'ı 500 kuruş. Dergâh-ı mezkûrun muhâfazası için kabristan tarafına taş-ı cedîd moloz harcla üzeri sağk tarafeyni yelkovânli kiremit poşidelî kaddî mevcûduna müsâvî oluncaya kadar mevcûd kapısının tanzîmiyle duvâr inşâsı. Duvâr inşâsı tûlen 10 zirâ' arzan 1 zirâ' kadden 1 zirâ' tûlen 14 zirâ' arzan 0, 18 parmak, kadden 3,5 zirâ' 1 zirâ' fiyat 30 kuruş, 1417, 5 kuruş. Duvâr-ı mezkûr üzerine kiremit [...] sağk inşâsı tûlen 20,5 zirâ' arzan 1 zirâ' 6 parmak, 1 zirâ' fiyat 25 kuruş, 25 zirâ' 15 parmak, 640,5 kuruş. Nakliye ve hammâliyyesi 319 kuruş, yekûn 3513,5 kuruş, 0213,5 kuruş Şeyhi el-Hac Mehmed Nûreddîn Efendi'nin t-ahhûdüne nazaran tenzîli. Hazret-i Ebû Eyyûb el-Enşârî (ra) civârında Debbâğhâne pîşgâhında Molla Çelebi Dergâh-ı şerîfinin ebniyesi tahtında olan duvârlar ile sâir mahallerin ta'mîr ve termîmî istid-â olunan mahaller nerelerdir ve fi'l-hakîka muhtâc-ı ta'mîr midir olduğu hâlde kaç kuruş masrâfla vücûda gelir keşf ve mu'ayenesi husûsu Dergâh-ı şerîf-i mezkûr pûstnişîni tarafından bi't-takdîm Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i behiyyesinden havâle buyurulan bir kıt'a arzu hâlde muharrer derkenârda beyân ve iş'âr olunmakdan nâşî ebniye hulefâsından Mühendis Hüse-yin Efendi bendeleri irsâliyle bi'l-keşf mu'âyene ettirildiğide fi'l-vâkı' dergâh-ı şerîf-i mezkûrun ba'zı mahalleri ta'mîr ve tesviyeye muhtâc idiği anlaşılaraq ol bâbda kaleme alınan işbû keşf-i evvel defterinde muharrer esâmisi zîrlere fiyat vaz' ve hesâb olduğunda zikrolunan mahallerin masârîf-ı ta'mîr ve tesviyesi cem'an üç bin beş yüz on üç buçuk kuruşa resîde olacağı tebeyyûn eyledikten sonra usûlü vecble meblağ-ı masârîf-ı merkûmenin münâkaşası bi'l-icrâ iki yüz on üç buçuk kuruş noksaniyla üç bin üç yüz kuruşda Şeyhi Nûreddîn Efendi üzerinde takarrur ederek daha aşağısıyla yapmaya diğerk tâlibinin adem-i zuhûruna mebnî şerâyi-i lâzimeyi hâvî mûmâ-ileyh tarafından alınan kontrato senedi merbûten takdîm-i hâk-i pây-ı âlî-i nezâret-penâhîleri kılınmış olmağla icrâ-yı icâbî bâbında emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir. Fi 3 Muharrem sene 1273.

EK-11: BOA, Evkâf, Mektûbî Kalemî Cihât Kalemî (Ev. Mkt. Cht), 563/1 (29 Kanunusani 1319/5 Şubat 1904)

Ahmed Hulûsî Pâşâ Vakfı tevliyetinin tevcîhine dâir. Maḥkeme-i Teftîş'in işbû i'lâmında muharrer tevliyet ciḥetinin tevcîhî sinîn-i sâbıkan muhâsebelerinin ru'yetine mütevekkîf olmağla işbû evrâk Muḥâ Zâviyesi'nde zâviyedârlık ciḥetinin tevcîhine dâir. 6533 Maḥkeme-i Teftîş'in işbû i'lâmında sebe-i Umûmiyye idâresi'ne tevdi' kılınır. Fi 29 Kanûn-ı sâni sene 1319. Eyyûb'de Molla Çelebi muharrer zâviyedârlık ciḥetinin tevcîhî husûsu işâret-i aliyye-i cenâb-ı meşîhat-penâhî şeref keşide-i [...] buyurulmasına mütevekkîfdır. Üskadar'da Miḥrimâh Sultân imâreti'nde bevâb-ı merdivân-ı imâret ciḥetinin tevcîhine dâir. 1212 Maḥkeme-i Teftîş'in işbû i'lâmında tevcîhî gösterilen bevâb-ı merdivân-ı imâret ciḥetinin zamm-ı vazîfesi mikdârının masârîfât-ı umûmiye idâresinden beyânî lâzım gelir.

EK-12: BOA, Evkâf, Mektûbî Kalemî Cihât Kalemî (Ev. Mkt. Cht), 532/352 (22 Şubat 1318 /7 Mart 1903)

Eyyûb'de Molla Çelebi Zâviyedârlık ciḥeti. Meclis-i meşâyih'in işbû mazbatasıyla merbûd evrâk meâllerine nazaran iktizâsının Maḥkeme-i Teftîş'den i'lâm olunması lâzım gelir. Fi 22 Şubat 1318.

Evkâf-ı Hümâyûn Cihât Kalemî'ne mahsûsdur. Hüsûsî numarası 15/777. Tesvîd târihi: 16 Şubat 1327. Şüret-i berât-ı âlişâna nazarân be-tekrâr kıyıda müraca'at olunduğda mezkûr zâviyedârlık ciheti Galata'ya tâbî' karye-i cedîdde vâkî' câmî'-i şerîf ve Eyyûb'de kâin zâviyesi olan Molla Çelebi evkâfından olduğu ve mezkûr berât-ı âlîde cihet-i mezkûrun vazîfesi Fındıklı'da hayrâtı olan Molla Efendi Vakfı'ndan olarak gösterilmesi tetkîkât-ı mesbûkanın noksan-ı ceryânından ileri geldiği mebhûsün anh Molla Çelebi Vakfı da evkâf-ı mazbûtadan bulunduğu anlaşılmasıyla i-âdeten tevdi' kılındı.

EK-14: BOA, *Evkâf Tahrîrât (Ev. Thr)*, 270/207 (6 Zilkâde 1266/ 13 Eylül 1850)

Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a mülhak evkâfdan Medîne-i Eyyûb'de Debbaghâne pîşgâhında kâin Molla Çelebi Zâviyesi müşrif-i harâb olarak pûstnişîni el-Hâc Nûreddîn Efendi tarafından inşâ olunmuş ise de sıvasıyla kiremitlerinin tesviyesine muhtedir olmadığı bu misillü noksanı bin beş yüz kırış mikdârı masrafla itmâm olunabileceği beyânıyla meblağ-ı mezkûrun Hâzîne-i Evkâf-ı Hümâyûn'dan itâsî hüsûsunu efendî-i mûmâ-ileyh bâ-arzuhal istid'â etmiş ve kıyıda nazaran zâviye-i mezkûre vakfının Hâzîne-i mezkûrede mevcûd olmayub külliyyetli deyni bulunduğundan bi-mennihi'l-kerîm ileride vakf-ı mezkûrun hâl-i vüs'atde icâbına bakılmak üzere mezkûr arzuhâlin tevkîfi mütevekkîf-ı emr ve irâde-i aliyye-i âsîfâne-leri idiği mülhakât-ı zimmetden derkenâr olunmuş olmağla ol vechle icrâ-yı iktizâsı veyâhuñ cüz'iyeti cihetiyle tesviye-i icâbı bâbında. Fî 6 Za sene 1266. Fî 22 Muharrem sene 1267 bi'l-istîzan Meclis-i Vâlâ'nın zeyli vechle meblağ-ı mezbûrun itâsî iktizâsının icrâsına irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne müte'allik ve şeref sudûr buyurulmuş ve battâl olan arzuhâl berâber verilmiştir.

EK-15: BOA, *Evkâf Mektûbî Kalemî (Ev.Mkt)*, 95/204 (10 Şaban 1276/ 3 Mart 1860)

İ'lâm. İşbû arzuhâl ve merbû şehâdetnâme ve derkenârlar ile Evkâf-ı Hümâyûn Teftîş Mahkemesi'nden yazılan ilâmda gösterildiği vechle Hâzret-i Ebû Eyyûb Enşârî (ra) civârında merhûm Molla Çelebi Zâviyesi Vakfı'nın vazîfe-i mu'ayyene ile zaviyedârlık ve yevmiye iki akçe vazîfe ile cühânlık cihetleri mutasarrıf es-Seyyid eş-Şeyh el-Hâc Mehmed Nûrî Efendi bin Oşman'ın rızâsıyla kaşr-ı yedinden bi'l-imtihân ehliyeti bâriz ve esnân-ı askeriyye nizâmından müstesnâ olan es-Seyyid eş-Şeyh Oşman Sâdık Efendi ber-muceb-i işâret-i aliyye-i cenâb-ı fetevâpenâhî tevcîh şurûtu ve ilâm-ı mezkûrun tafsilâtı derciyle kaleminden iktizâ eden berât-ı şerîfin itâsî için Ruûs-ı Hümâyûnun tasdîri bâbında. Fî 10 Ş sene 1276.

EK-16: BOA, *Evkâf Mektûbî Kalemî Cihat Kalemî (Ev.Mkt. Cht)*, 3337/107 (29 Teşrîn-i evvel 1325/11 Kasım 1909)

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti. Tahrîrât Kalemî Berât Şu-besi. Battâl [iptal edilmiş] numaraları: 1716. Dersâdet sene 132.Târîh-i sevkî: 132. Târîh-i tesvîd [müsvedde]: 29 Teşrîn-i evvel 1325. Hulâsa: Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a mülhak evkâfdan Galata'ya tâbî' Fındıklı'da Molla Efendi Câmî'-i şerîfi vakfından almak üzere vazîfe-i mu'ayyene ile Eyyûb el-Enşârî civârında Molla Çelebi Zâviyesi'nde zâviyedâr ve yevmî iki akçe ya'nî şehri' yirmi para vazîfe ile Eyyûb'de kâin türbe-i şerîfinde cühânlık cihetlerinin tevcîhine dâir vakî' olan istid'â üzerine mu'amele-i mukteziye lede'l-icrâ ciheteyn-i mezkûretiyenin mutasarrıfî Hâfız Mehmed Eş-ref'in rızâsıyla ferâğ ve kasr-ı yedinden lede'l-imtihân ehliyeti nümâyân olan Dâmâdî işbû râfi'ü tevkî'-i ref'ü's-şân-ı hâkânî Hafız Hüseyin Kâmil [...] uhdesine tevcîhi Mahkeme-i Teftîş'den tanzîm olunan ilâm ve taraf-ı Şeyhülislâmî'den keşide kılınan işâret ve makâm-ı nezâret-i evkâf-ı hümâyûnumdan bi't-tahsîs vukû' olan istîzân üzerine tensîb edilmiş olmağın bu berât-ı hümâyûnumu verdim ve buyurdum ki mûmâ-ileyh ciheteyn-i mezkûreteyne vazîfe-i mersûmeleriyle bilâ-kusûr edâ-yı hüsn-i hizmet etmek ve terk ve tekâsül eder ise ref'inden âhara verilmek şartıyla mutasarrıf ola.Tebyîz [Müsveddeyi temize çekme] fî 29 Teşrîn-i evvel sene 1325.

EK-17: BOA, *Evkâf Mektûbî Kalemî Cihat Kalemî (Ev.Mh)*, 474/418 (1270/1853)

30 kuruş yalnız otuz kuruşdur. Eyyûb el-Enşârî civâr-ı aliyyelerinde vâkı' pûstnişini bulunduğum Molla Çelebi Zâviyesi'nin Muharremiyesi olan ber-vech-i bâlâ yalnız otuz kuruş işbû iki yüz yetmiş senesine mahsûben Hârameyn-i Muhteremeyn Hazinesi'nden tamâmen aħzimiz müs'ir işbû memhûr ilmuhaber verildi. Pûstnişin-i Zâviye-i mezkûr Mehmed Nûrî.

EK-18: BOA, *Evkâf Mektûbî Kalemî Cihat Kalemî (Ev.Mh)*, 770/72 (7 Şevval/1276/ 28 Nisan 1860)

Nişân-ı Hümâyûn yazıla ki, Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn-ı mülûkhâneye mülhak evkâf-dan Hazret-i Ebû Eyyûb el-Enşârî civârında merhûm Molla Çelebi Zâviyesi Vakfı'ndan almak üzere vazife-i mu'ayyene ile zâviyedâr ve yevmî iki aççe ile cûzhânlık cihetlerine mutasarrıf olan es-Seyyid eş-Şeyh el-Hâc Mehmed Nûrî Hâlıfe ibn-i Oşmân arzuhâl sunub kendi hüsn-i rızâsıyla mutasarrıf olduğu ciheteyn-i mezkûreteyni es-Seyyid eş-Şeyh Oşmân Sâdıķ Efendi'ye ferâğ ve kasr-ı yed etmeğın kasr-ı yedinden merķûma tevcîh ve yedine berât-ı âlışan ihsân buyurulmak bâbında istid'â-yı inâyet etmiş ve meclis-i şer' de lisânen takrîrinde müstefâd ve fi'l-hakıķa fâriğ-i mezbûr ciheteyn-i mezkûreteynin saħılı mutasarrıf olub merkûm es-Seyyid eş-Şeyh Oşmân Sâdıķ Efendi ciheteyn-i mezkûreteynden zâviyedârlık cihetine ehil idiğı ve zâviye-i mezkûre el-yevm mevcûd olarak derûnunda ayin-i tarıķat-i Kâdiriyye icrâ olunduğı eş-Şeyh Mehmed Saıd Efendi ibn-i Hüseyn ve eş-Şeyh İbrâhim Efendi ibn-i es-Seyyid Râşid ve eş-Şeyh Mehmed Es'ad Efendi ibn-i Abdurrahman ve eş-Şeyh Abdülkâdir Efendi ibn-i Mehmed Saıd nâm kimesneler haberleriyle zâhir ve Hâzreti Nûreddin Hânķâhı Şeyhi Yahyâ Gâlib Efendi ve tarıķ-i Kâdiriyye şeyhi es-Seyyid eş-Şeyh İbrâhim Ethem Hilmî Efendi ile sâir üç nefer şeyh efendilerin memhûr bir kit'a şehâdetnâmelerinden bâhir ve merkûm es-Seyyid eş-Şeyh Oşmân Sâdıķ Efendi'nin cûzhânlık cihetine dahî ehliyeti lede'l-imtiħân nûmâyân ve âsitâneli olarak esnân-ı askeriyye nizâmından müstesnâ idiğı hânesi kaydından müstebân olmağla ciheteyn-i mezkûreteyn fâriğ-i mezbûrun kasr-ı yedinden merķûma tevcîhi menû-ı rey-i âlî olub ancak zâviyedârlık cihetinin tevcîhi işâret-i aliyyeye mütevekkıf idiğın Evkâf-ı Hümâyûn Mufettiş-i faziletlû es-Seyyid Mehmed Saıd Efendi hazretleri i'lâm ve mücebine tevcîh buyurulmak üzere bi'l-fi'l Şeyhülislâm ve müfti'l-enâm olub Mecidiye nişân-ı hümâyûnunun birinci rûtbesini hâiz ve hâmil olan devletlû semâhatlû Mehmed Sadeddin Efendi hazretleri işâret ve ciheteyn-i mezkûreteyn fâriğ-i mezbûrun kasr-ı yedinden bi'l-imtiħân ehliyeti bâriğ ve esnân-ı askeriyye nizâmından müstesnâ olan es-Seyyid eş-Şeyh Oşmân Sâdıķ Efendi'ye ber-müceb-i nizâm bi'n-nefs ve bilâ-kusûr edâ-yı hizmet etmek ve terk ve tekâsül eder ise ref'inden âhara verilmek şartıyla ber-müceb-i işâret-i aliyye bi't-tevcîh berâtı i'tâ olunmak bâbında Evkâf-ı Hümâyûn nâzırı atûfetlû es-Seyyid Ali Rızâ Efendi Hâzretleri i'lâm etmeleriyle ber-müceb-i işâret-i aliyye bi't-tevcîh berâtı i'tâ olunmak bâbında bin iki yüz yetmiş altı senesi Şa'bân-ı şerifinin on dördüncü günü târihinde Ruûs-ı Hümâyûn sâdir olmağı ne vech-i meşrûh üzere berât-ı şerif-i âlışan yazılmak için işbû tezkire verildi. Fi 7 Şevvâl sene 1276.

KAYNAKÇA

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Ali Emiri Osman 3 (Ae. Sosm.3)*. 28/1956.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Ali Emiri Osman 3 (Ae. Sosm.3)*. 36/2553.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Babı Ali Evrak Odası Evrakı (Beo)*. 600/44938.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Babı Ali Evrak Odası Evrakı (Beo)*. 1522/114123.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Babı Ali Evrak Odası Evrakı (Beo)*. 1175/133108.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Babı Asafi Amedi Kalemî Defteri (A. Amd)*. 25/18.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Cevdet Evkâf*. 530/26781.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Evkaf Mektubi Kalemî (Ev. Mkt)*. 95/204.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Evkaf Mektubi Kalemî Cihat Kalemî (Ev. Mkt. Cht)*. 563/1.

518 | Nuran Çetin. Arşiv Belgeleri Işığında Mehmed Vusûlî Efendi ve Kurucusu Olduğu Molla...

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Evkaf Mektubi Kalemi Cihat Kalemi (Ev. Mkt. Cht)*.532/352.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Evkaf Mektubi Kalemi Cihat Kalemi (Ev. Mkt. Cht)*.3337/107.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Evkaf Mektubi Kalemi Cihat Kalemi (Ev. Mkt. Cht)*. 716/376.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Evkaf Muhasebe Kalemi (Ev.Mh)*. 474/418.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Evkaf Muhasebe Kalemi (Ev.Mh)*.770/72.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Evkaf Muhasebe Kalemi Tamirat ve İnşaat Kalemi (Ev.Mh.Tik)*. 2/4.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Evkaf Tahrirat (Ev. Thr)*. 270/207.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *İrade Meclis-i Vala Evrakı (İ.Mvl)*. 190/5763.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Kâmil Kepeci*. 6290/1.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). *Meclis-i Vala Evrakı (Mvl)*. 327/28.
- Cemâleddin Server Revnakoğlu Arşivi, *Tabakhane Tekyesi*. 241/27.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGM). 1774/44.
- Ahdî, Ahmed b. Mevlânâ Şemsi. *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı*. Haz. Süleyman Solmaz Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2005, 149.
- Akgün, Ömer Faruk. "Fitnat Hanım". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13: 39-46. Ankara TDV Yayınları 1996.
- Âsitâne-i aliyye'de ve bilâd-ı selâse'de kâin el'an mevcûd ve muhterik olmuş tekkelerin isim ve şöhetleri ve mukâbele-i şerîfe günleri beyân olunur*. İstanbul: Matbaa-i Darü'l-Hilâfetü'l-Aliyye, 1256/1840.
- Atâyî, Nev'izâde. *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik ff Tekmileti's-Şakâ'ik*. Haz. Abdülkadir Özcan. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989.
- Aynur, Hatice. "Sâliha Sultan'ın Düğün Töreni ve Şenlikleri". *Tarih ve Toplum* 11/61 (Ocak 1989): 30-39.
- Ayvansarâyî, Hâfız Hüseyin. *Hadîkatü'l-Cevâmî'*. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1281.
- Babinger, Franz. *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. Trc. Coşkun Üçok. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1982.
- Beyânî, Mustafa b. Cârullah. *Tezkiretü's-Şuarâ*. Haz. İbrahim Kutluk. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997.
- Biçici, H. Kâmil. "Eyüpsultan Mehmed Vusûlî Efendi Türbesi Hazîresi". *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu III Tebliğler*, (İstanbul-Eyüpsultan, 28- 30 Mayıs 1999). Ed. İrfan Çalışan. 3: 490-501. İstanbul: Eyüpsultan Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2000.
- Bursalı, Mehmed Tahir. *Osmanlı Müellifleri*. Haz. Ali Fikri Yavuz-İsmail Özen. İstanbul: Meral Yayınevi, 1972.
- Cunbur, Müjgân. "Hubbî". *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*. 5: 62. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2004.
- Çelebi, Âşık. *Meşâirü's-Şu'arâ*. Haz. Filiz Kılıç. Ankara: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2008.
- Demiriz, Yıldız. *Eyüp'de Türbeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989.
- Devellioğlu, Ferit. "Debbâğhâne". *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. 192. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2012.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. *Türk Şairleri*. İstanbul: yy, 1936.
- Evliyâ Çelebi. *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. Haz. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Galitekin, Ahmed Nezi. *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul*. İstanbul: İşaret Yayınları, 2003.
- Haskan, Mehmet Nermi. *Eyüp Tarihi*. İstanbul: Türk Turing Turizm İşletmeciliği Vakfı Yayınları, 1993.
- İşli, Esin Demirel. *İstanbul Tekkeleri Mimarisi Eklentileri ve Restorasyonu*. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 1998.

- Kınalı-zâde, Hasan Çelebi. *Tezkiretü'î-Şuarâ*. Haz. İbrahim Kutluk. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1981.
- Koçu, Reşâd Ekrem. "Debbâğ- Debbâğhâne". *İstanbul Ansiklopedisi*. 8: 4325-4326. İstanbul: Koçu Yayınları, 1966.
- Koçu, Reşâd Ekrem. "Dergâh-Dergâhlar". *İstanbul Ansiklopedisi*. 8: 4476-4485. İstanbul: Koçu Yayınları, 1966.
- Öz, Tahsin. *İstanbul Camileri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1987.
- Özdamar, Mustafa. *Dersaadet Dergâhları*. İstanbul: Kırk Kandil Yayınları, 1984.
- Öztürk, Necdet. "Kazasker Vusûlî Mehmed Çelebi ve Selimnâmesi". *Türk Dünyası Araştırmaları* 50 (Ekim 1987): 9-100.
- Öztürk, Necdet. "Vusûlî Çelebi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43: 145. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Pakalın, Mehmet Zeki. "Molla". *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. 2: 549. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1946.
- Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*. 2. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999.
- Tamsöz, Bedihan. *Osmanlı'dan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi*. Ankara: Ayyıldız Yayınları, 1994.
- Tanman, Mehmet Baha. "Molla Çelebi Tekkesi". *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. 5: 484-485. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayınları, 1994.
- Telci, Cahit. "İstanbul Tekkeleri Hakkında 1885 Tarihli Bir İstatistik". *50. Yıl Atatürkçülük Armağanı*. İzmir: Akademi Kitabevi, 1994.
- Telci, Cahit. "Osmanlı Yönetiminin Yeni Yıl Kutlamalarından: İstanbul Tekkelerine Muharremiye Dağıtımı". *Süffî Araştırmaları* 3/6 (Yaz 2012): 1-29.
- Turnalı, Bilgin. "Şair Fitnat Hanım'ın Mezarı". *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 8/9 (1980): 39-44.
- Uraz, Murat. *Kadın Şair ve Muharrirlerimiz*. İstanbul: Tefeyyüz Kitabevi, 1940.
- Uraz, Murat. *Türk Edip ve Şairleri*. İstanbul: Tefeyyüz Kitabevi, 1939.
- Üsküdârî, Bandırmalızâde Seyyid Ahmed Münib. *Mecmûa-i Tekâyâ*. İstanbul: Matbaatü'l-Alem, 1307/1889.
- Vassâf, Osmânzâde Hüseyin. *Sefîne-i Evliyâ-ı Ebrâr Şerh-i Esmâr-ı Esrâr*. Yazma Bağışlar, 2309: 5: 271b.Süleymaniye Kütüphanesi.
- Yeşilzâde, Erzurumlu Mehmed Sâlih Efendi. *Rehber-i Tekâyâ*. Tırnova Bölümü, 1035: 3a Süleymaniye Kütüphanesi.
- Zihnî, Mehmed Efendi. *Meşâhîru'n- Nisâ*. Sad. Bedreddin Çetiner. İstanbul: Şamil Yayınevi 1982.